N:r 7.
Juli 1921.

Pris 75 öre.

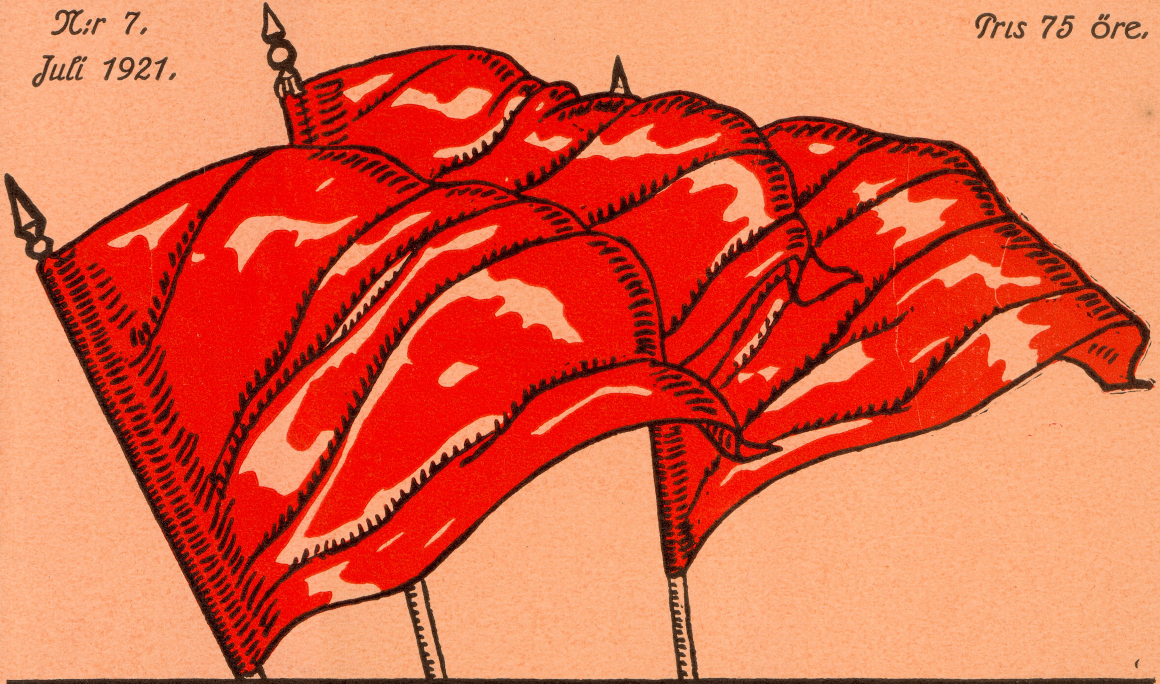

RÖDA FANOR

TIDSKRIFT FÖR DEN FRIA KOMMUNISMEN

INNEHÅLL:

Fritz Jonsson: **Ungsocialismens anarkistiska idéinnehåll.**

Max Nettlau: **Mikael Bakunin.**

Axel Andersson: **Kultur och socialism.**

Ivar Lundberg: **Nutidskulturen och mänsklighetens framtid.**

Rudolf Rocker: **Reaktionen i Italien.**

A. Souchy: **Arbetarrörelsen i Frankrike just nu.**

Albert Jensen: **Kooperatismen — en samhällsteori.**

" " **Moskwakongresserna.**

" " **Pestana — en spansk revolutionär.**

Utgiven av:
Sverges Ungsocialistiska parti.
Redaktör: Albert Jensen.

Författarna svara själva för sina artiklar.

RÖDA FANOR Juli **1921.**
Red. ALBERT JENSEN.

Ungsocialismens anarkistiska idéinnehåll.

Av Fritz Jonsson.

***

Den tid, då man med anarkism uteslutande förstod bombkastning och attentat, är för länge sedan förbi. Efterhand som även de borgerliga vetenskapsmännen och forskarna kommit att ta befattning med såväl de anarkistiska idéerna som den anarkistiska rörelsen har det blivit en offentlig allmänkunskap, att anarkismen är en världsåskådning och en social rörelse; ja, att den i sig inrymmer till och med det mesta av det ädlaste som mänskligheten tänkt och känt och eftersträvat sedan urtiden och fram till innevarande tid.

Liksom socialismen härleder sig anarkismen ur naturrättsfilosofin. Båda ha pånyttfötts av den stora franska borgarrevolutionen, ehuru denna i stort sett var fullkomligt främmande för dem. Genom den mänskliga rättighetsförklaringens auktorisering natten till den 5 augussti 1789 gavs ej enkom ett dödligt hugg åt l'ancien regime utan också åt varje prioritet och olikhet, som uppkonstruerats av människohand. Ur läran om de medfödda lika människorättigheterna drog socialismen ut konsekvensen på det ekonomiska området och fastställde rätten till lika egendom. Anarkismen följde linan ut på det politiska livets område och utvecklade ur läran om de medfödda lika rättigheterna läran om alla människors rätt till full personlig frihet.

Redan Godwin, den modärna anarkismens teoretiska grundläggare, vilken förvisso rönt stort inflytande av den stora franska revolutionen och dess föregångare, upplysningsfilosoferna, därav framförallt Rousseau och Helvetius m. fl., angav anarkismens mål vara: samhällets upplösande i suveräna individer, I stället för den centralfiserade regeringsmakten som handhavare av rätten och utövare av straff för brott mot denna, vilket verkat i rakt motsatt riktning till vad man åsyftat och lett till individuell osäkerhet och fara för liv och lem och utkomst, måste, enligt Godwin, den allmänna rättfärdighetskänslan träda. Endast denna, vilande på ömsesidig intressegemenskap, vore högsta rätt och den säkerhet människor och samhälle behövde. Våldsmakten skulle ersättas av en social makt, grundad på gemensamt bistånd och organisation.

Själva anarkismens väsen ligger sålunda i dess statsrättsliga teori, som kort och gott innebär, att samhällslivet skall grundas på fri överenskommelse, fria fördrag, i stället för på auktoritativt rättsligt tvång. I övrigt kan anarkismen fattas på två sätt, genom att man antingen ställer dess samhällspolitiska mål i förgrunden eller dess samhällsekonomiska: kommunismen på fri grund.

Som underlag för detta olika betraktelsesätt ligga olika utgångspunkter, nämligen liberalismen och socialismen. De, vilka i främsta rummet se till det politiska målet, äro betecknande nog i regel icke motståndare till privategendomen. Godwin, Proudhon, Stirner och Mackay m. fl. äro ekonomiska individualister. De äro utbyggare av den s. k. manchesterdoktrinen. Deras lära är en radikal fortsättning av liberalismen. Och de ha vidare i huvudsak varit socialreformatorer, som framförallt förlitat sig på idéns seger.

Bland dem återigen, vilka i främsta rummet uppställa det ekonomiska målet: den fria eller anarkistiska kommunismen — märk väl: icke den kommunistiska anarkismen — stå lärjungarna till Peter Krapotkin. Själv är Krapotkin naturligtvis den ojämförligt främste. Han är den store omstöparen, nydanaren och fördjuparen. En jätte på skilda områden inom vetenskapen har han med ojäviga bevis och motiv från historien, etnografin och biologin på ett oemotståndligt och betagande sätt uppvisat det fullkomligt förkastliga i den privatekonomiska ordningen och det individualistiska samfundslivet. Under det att individualisterna fortsatt att bygga på liberalismen, har Krapotkin lagt socialismen som grundval och på denna byggt sig fram till anarkismen. För honom är gemensamhetsegendomen den enda förutsättningen för åstadkommande av ekonomisk jämlikhet, under det att den fullkomliga ekonomiska likställigheten är villkoret för den samhälleliga friheten.

I själva verket har anarkismen undergått samma gradvisa historiska utveckling framåt som socialismen. På alldeles samma sätt som socialismen har anarkismen haft sina utopister, av vilka de märkligaste äro Godwin och Proudhon. Sålunda närde Godwin den naiva förhoppningen, att människorna snart nog skulle komma att känna det som en orättfärdighet att vara rika, då andra ledo nöd, och frivilligt avstå från sin rikedom. Och Proudhon, som aldrig kunde förmå sig att tro, att orsaken till de social-ekonomiska missförhållandena låg i den kapitalistiska produktionen, utan i den existerande varucirkulationen, var intill sin levnads sista timma trogen idén om, att den räntefria krediten skulle kunna avskaffa fattigdomen och frälsa människorna i ekonomiskt avseende, vilket väl näppeligen kan betraktas som annat än en synnerligen verklighetsfrämmande uppfattning — en utopi.

Det första steget framåt mot fast mark tog Bakunin, då han med sin anarkistiska åskådning införlivade ett kollektivistiskt system och ställde sig emellan de anarkistiska individualisterna och de anarkistiska kommunisterna. Men att nå målet och ut ifrån empiriskt vetenskapligt betraktelsesätt giva anarkismen en hållbar grundval, det var endast Krapotkin förunnat.

Samtidigt omformades den anarkistiska rörelsen från reformistisk till revolutionär rörelse. Den »klassiska» humanismen fick stryka på foten. För att störta kapitalistsamfundets ekonomiska och politiska system togs det nödvändiga våldet i tjänst, under uttryckligt betonande av, att detta våld icke var någon som hälst hämdprocedur, utan en akt av nödvärn, förestavad av det våld, som restes ifrån de makt- och samhällsbesittandes sida.

I Sverge representeras den internationella anarkismen endast och allenast av den ungsocialistiska rörelsen. Från och med 1912 års kongress bedriver den ungsocialistiska rörelsen en klart anarkistisk kommunistisk verksamhet. Och den är således ingen pendant till vare sig godwinismen, proudhonismen, stirneranismen eller bakunismen. Dess ideologi är krapotkinismen.

Ända sedan 1909, för att inte gå ännu längre tillbaka, har ungsocialismen, under erkännande av att det politiska systemet endast var en överbyggnad på den ekonomiska ordningen, förlagt tyngden av sin propagandaverksamhet till det ekonomiska livets område. Den parlamentariska politiska reformismen har bekämpats och detsamma, om än i mindre grad, har även varit fallet med övertron på den ensidigt politiska revolutionära klasskampen. I stället har man från ungsocialistiskt håll på det ivrigaste verkat för, att arbetarna på det ekonomiska området skulle organisera sig som klass och ge den kommande sociala revolutionen en i övervägande grad ekonomisk karaktär. Det är de och deras meningsfränder i andra länder, vilka infört termen: den expropriativa generalstrejken. Och det var även de, som för vårt lands vidkommande tagit initiativet till det praktiska skapandet av en revolutionär ekonomisk arbetarrörelse, nämligen S. A. C.

Med den anarkistiskt i stället för den kommunistiskt betonade internationella anarkistiska rörelsen har ungsocialismen ej så synnerligen mycket gemensamt. Även med risk för att icke alla ungsocialister komma att följa mig i min uppfattning, vågar jag påstå, att ungsocialismen har minst lika mycket tillsammans med den internationella socialistiska rörelsen som med den individualistiskt anarkistiska. Och Godwin, Proudhon, Stirner och deras mer eller mindre bokstavliga eftersägare, Mackay och Tucker m. fl., äro för ungsocialismen precis alldeles detsamma som Owen, Simon och Fourier äro för den moderna socialdemokratin.

Ett annorlunda, eller, låt oss säga, ett motsatt förhållande skulle icke innebära någonting annat än, att Krapotkin levat alldeles förgäves.

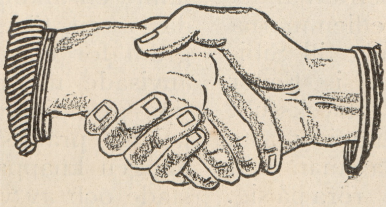

Mikael Bakunin.

Av Max Nettlau, Wien.

* * *

III.

Efter återkomsten till Paris i slutet av februari 1848 gladde sig Bakunin, som så många andra, över den till synes obegränsade frihet, som en kort tid rådde för alla, besökte klubbarna (permanenta folkförsamlingar), betraktade montagnarderna, som förvaltade polistjänsten, gamla republikanska sammansvurna med Caussidiére som polisprefekt i spetsen o. s. v., men han hörde icke till dem för vilka en revolution är slutförd med utnämnandet av en ny regering. På honom blev den gången ofta använt omdömet: han är oändligt nyttig på revolutionsdagen, men dagen därpå måste man skjuta honoom. Det är bekant att de nya makthavarna icke önskade något hellre än att åter avlägsna sina utländska republikanska vänner från Paris, »pour aller se faire pendre ailleurs» (för att bli hängda annorstädes). Så understödde Flocér sin vän Bakunins snara avresa. Bakunin kunde naturligtvis icke fara till själva Ryssland. Där rasade Nikolai I system, nu som förr, och högg just då in mot en harmlös cirkel i Petrograd under intrycket från händelserna i Paris. Denna cirkel kallades Petraschevcy och sysselsatte sig med studerandeet av foureistiska böcker och försök samt med befrämjandet av folkbildningen. Medlemmarna blevo för många år dömda till Sibirien. Ibland dem befann sig Fedor Dostoijevsky, som så uttrycksfullt skildrat sina lidande. Bakunin måste inskränka sig till att gå samman med polackerna, som började röra på sig.

Men egentligen, och häri ådagalades hans talent, gick han alltid sina egna vägar. Han ville först lära känna Tyskland och framförallt marsupproret 1848. Han reste genom Baden, uppför Rhen, till Frankfurt, där förparlamentet samlat många politiker, därefter till Köln, där Marx och Engels satt sig fast. Dessa fördömde Herwegs deltagande i invasionen i Baden av från Paris kommande republikaner och hade faktiskt rätt i detta, vilket Bakunin medgav, när han efter mer än 20 år omtalade saken. Men den gången, i april 1848, var Bakunin en varm anhängare av Herwegs parti och råkade i strid med Marx däröver. Han reste då till Berlin där han nattetid infann sig hos Herwegs svärfader, bankir Sigmund. En nattväktare, för vilken den reslige utländingen föreföll misstänkt, angav honom. Den gången lät polisen honom vara i fred, men såg med tillfredsställelse Bakunins avresa till Leipzig, där han överraskade Arnold Ruge. Slutligen slog han sig ned i Breslau, där den polska konspirationen hade ett centrum. Han tog även del i de därvarande tyska demokraternas arbete och hade sammanstötningar med den moderata riktningen, till vilken även diktaren Berthold Auerback hörde.

I juni ägde slavernas kongress rum i Prag, till vilken slaver av alla riktningar anslöt sig. Bakunin, som jämte en andlig sekterist var den enda ryssen, föreslog ett detaljerat program för en slavisk federation, som anvisade mycket frihetliga och riktiga grundidéer för lösningen av en hel del praktiska spörsmål, som den gången knappast ännu voro framkastade och av vilka mellersta och östra Europas folk nu äro upptagna. Detta väckelseförsök var naturligtvis utan verkan på de politiker av gamla skolan som stodo emot honom, vilka naturligtvis föredrogo det mångåriga uttänjandet av varje litet problem, som skiljde folken åt, tills de slutligen stack Europa i brand med dem utan att därigenom åstadkomma en verklig lösning.

Mot slutet av kongressen kom det till en sammanstötning mellan den lokala befolkningen och den österrikiska kontrarevolutionen och det följde några dagars barrikadstrid och bombardement under pingstveckan. Bakunin deltog i dessa strider, utan att enskildheter härvidlag äro kända. Till sist kunde främlingarna avresa och han for tillbaka till Breslau, senare till Berlin tills han i början av oktober blev utvisad ur Preussen. Isynnerhet genoom Ruge hade han förbindelser med den federalistiskt och icke nationellt sinnade delen av de tyska demokraterna.

Han fann genast en asyl, icke allt för avlägsen från Berlin och Leipzig, i Koethen i hertigdömet Anhalt. Detta lilla land var den gången en radikal liten ö, en verklig oas för de förföljda från Tysklands grannländer. Den nya konstitutionen var mycket radikal och ministrarna voro män från en gammal grupp, som sedan många år tillbaka gärna umgicks med de mest frihetliga kretsarna i Berlin och exempelvis många gånger haft besök av Max Stirner och de övriga av »Berliner Freien» (som de kallades). Man tillbringade där aftnarna på ett gemytligt sätt, ministrarna, Bakunin, Hoffman von Fallersleben och andra som slungades dit av förföljelserna. Bakunin utfärdade där (december 1848) sitt »Upprop till slaverna», vilket framställde hans idéer i starkt nationalfärgad form och vilka Karl Marx (med vilken Bakunin för övrigt försonat sig i Berlin, augusti 1848) den 14 och 16 februari starkt bekämpade i sin tidning, »Neues Rheinischen Zeitung».

Från januari 1849 levde Bakunin mycket tillbakadraget i Leipzig och från mars så gott som i hemlighet i Dresden, som han lämnade den 10 maj med den till återtåg tvingade revolutionära regeringen. Ty under denna vinter och vår beredde man sig överallt i Tyskland till avgörande strider efter revolutionens nederlag i Österrike och Preussen (oktober 1848) och inför det förutsedda uppträdandet av reaktionen gent emot den i Frankfurt beslutade riksförfattningen. Man tog härvid även sikte på den hotande ryska inblandningen, genom vilken ju också snart snart nog den ungerska revolutionen blev undertryckt. Bakunin sökte framdraga revolutionära krafter bland slaverna, men fann endast medverkan från några polska demokrater och lite sympati bland en del unga Prag-studenter av tysk och tjeckisk härstamning och hos några i Leipzig studerande kolleger till dem Om någon hemlig resa av Bakunin då företogs till Prag är tvivelaktigt. Hela denna förbindelse (som också föranledde en resa av musikern Röckel till Prag på uppdrag av Bakunin, när majrevolutionen utbröt) är synnerligen dunkel, även om densamma föranledde massarresteringar i Prag i maj, och det där anlades en längre process mot Bakunin med följande dödsdom och ett antal tjeckiska och tyska studenter blevo dömda till mångåriga fängelsestraff (1850). Om Bakunin således icke den gången kunde vinna några nya krafter för revolutionen, så verkade han så mycket mer för den genom sitt eget personsonliga ingripande, uppeldade de obeslutsamma och visade även de beslutsamma möjligheten och nödvändigheten av ett avgörande ingripande.

Över den, genom det kungliga avvisandet av Frankfurter-riksförfattningen framprovocerade majrevolten i Dresden finns det många beskrivningar, dock ingen dokumentarisk framställning, vars källa även måste vara de otaliga rätts- och regeringshandlingar från arkiven. En livlig framställning ger Rickard Wagner i sin autografi och han är också nästan den ende, som ut från egen uppfattning skildrar Bakunins verksamhet i dess enskildheter, medan det eljes vanligtvis heter, att Bakunin utövade en sådan förfärlig verksamhet, att man icke i detalj kan ge någon framställning om hans »förbrytelser». Under många år blev han den eljest så fredliga stadens skrämbuse. Ty han tog kampen mot de saxiska och preussiska arméerna på allvar och fördrog icke folk, som icke ville stöta sig med någondera sidan. Beslutsamhet var en taktisk nödvändighet för kampens dagar. Dag och natt fann man honom på den avgörande platsen, nästan utan sömn. En revolution endast i Dresden var emelletid utsiktslös. Men ett långvarigt motstånd skulle ge möjlighet att stärka den genom att andra städer följde exemplet. Det var emellertid endast Leipzig, där Arnold Ruge framträdde, som gjorde ett försök. Den militära övermakten började erövra Dresden och den provisoriska regeringen och de mest beslutsamma barrikadkämparna tillgrep det sista medlet, att dra sig tillbaka till en stad i bergen i närheten av den böhmiska gränsen och där skapa ett nytt centrum för motståndet och försöka att revolutionera Saxen och måhända även Böhmen.

Stora beväpnade massor lämnade således Dresden morgonen den 10 maj på vägen till Freiberg, ibland dem Heubner, Bakunin och Martin, till vilka sällade sig Rickard Wagner, som nära nog kommit att dela Bakunins öde om han icke på aftonen till den ödesdigra natten i Chemnitz gått till en släkting istället för att stanna i värdshuset. Detta räddade Wagner, vilken därefter skyndade sig till Weimar, där Liszt gav honom en säker tillflyktsort, tills han kunde fly till Schweitz. Heubner, medlem av den provisoriska regeringen, ville stanna i Freiberg för att följande dag draga med kämparna från Dresden till Chemnitz. Bakunin, som knappast sovit på sex dygn, föreslog emellertid de andra, att han ensam skulle skynda sig i förväg till Chemnitz, för att kunna få sova en natt. Detta skedde och han vilade ut på natten i ett värdshus, men blev angiven av eländiga ur borgargardet, blev tillfångatagen och den 11 maj utlämnad till de preussiska trupperna i Altenburg. Den gången förebrådde en löjtnant den fängslade Bakunin hans »förbrytelser». Bakunin undervisade honom lugnt, att det i poolitiska ting endast var resultatet som avgjorde vad som var en stor handling, och vad ssom var »förbrytelse» och han gjorde alla de närvarande förvånade genom sin oförskräckthet. Så förlorade Bakunin sin frihet. 35 år gammal, en frihet som han först återvann tolv år senare genom sin flykt från Sibirien.

I Dresdens fängelse och i fästningen Königstein, där Bakunin satt inspärrad i ensamcell, ofta fjättrad med länkar, hotades han länge av dödsstraffet. Heubner, Röckel och Bakunin som 1850 (januari och april) dömdes till döden, vägrade att begära nåd. Slutligen blevo de i juni 1850 dömda till livstidsvarigt tukthus. De båda andra stannade också i tukthus till 1859, respektive januari 1862, medan Bakunin utlämnades till Österrike och nu tillbringade ett år i fängelserna i Prag och Olmz (Mähren), länkad till muren. Dömd till galgen »benådades» han likaleds här till livstids tukthus, utlämnades därpå till Ryssland, där han tillbringade åren intill Krimkriget

(1854) i Peter-Pauls-fästningen i Petersburg, därefter åter tre år i Schlüsselburg tills han i mars 1857 med undergrävd hälsa och beredd att beröva sig livet genom självmord, slutligen genom de yttersta ansträngningar från hans familjs sida av den nye tsaren, Alexander II, sändes till Sibirien, till Tomsk. Genom denna tsars nåd tilläts han att på denna transport till den eviga förvisningen i Sibirien tillbringa 24 timmar i sitt födelsehus i Premuchivo i familjekretsen, en verkligt raffinerad »nåd».

Från denna tid känna vi ett antal brev, delvis ännu otryckta, från 1849—1850, mestadels till Adolf Reichel och dennes familj, men även till sin försvarsadvokat i Dresden. Här finner man det sista ekot från den unge Bakunin. Den man som skrev brev till Herzen från Sibirien och 48-åringen, som återvände till Europa, voro skiljda personer.

År 1851 föreslog honom tsar Alexander I att göra en skriftlig framställning om sin verksamhet i utlandet och Bakunin skrev faktiskt en lång berättelse häröver. Dessa Bakunins memoarer existera ännu och skall ha blivit förevisade Krapotkin för några år sedan. Dessa memoarer genomlästes även av Alexander II, vilken efter genomläsandet vände sig till Gortschakoff med denna anmärkning: »Men jag ser icke ringaste spår av ånger i denna skrift». — »Han ville se ånger, dumhuvudet», skrev Bakunin, när han berättade detta för Herzen.

I Vestsibirien (1857) var Bakunin relativt fri, endast internerad i staden Tomsk. Han umgicks med polska förvisade och gifte sig med en ung polska, Antonia Kwiatkowska. De efter 30-årig förvisning 1855 återvändande dekabristerna hade efterlämnat sig många minnen och det växte även fram en sibirisk ungdom, som eftersträvade Sibiriens oavhängighet eller autonomi och som till straff deporterades av polisen till det

Teckning av Jules Hénault.

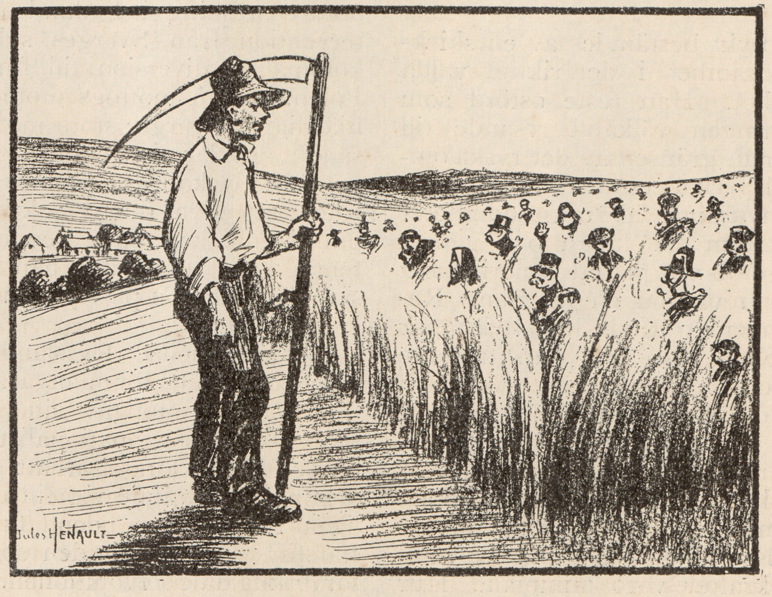

En dålig social skörd.

europeiska Ryssland. Med alla dessa kretsar umgicks Bakunin medan han höll sig fjärran från det fördärvande karriersträvandet i Sibirien genom handel eller på tjänstemannabanan. Efter nära två år utverkade hans nära släkting på mödernet, guvernören i Ostsibirien, greve Muravieff-Amurski, hans överflyttning till Irkutsk (mars 1859) och därifrån gjorde han även resor för handelssällskaps räkning. Han var emellertid en gynnad gäst och så att säga vän hos denne greve, vilken — som Herzen sade om honom — var »demokrat och tartar, liberal och despot». Båda drömde tillsamman om den slaviska federalism som Ryssland skulle bilda på Österrikes och Turkiets ruiner. Även Krapotkin var ju under sina sibiriska år fångad av nationalism. Greve Muravieff återkallades emellertid snart från Sibirien, innan han hunnit genomdriva frigivandet av Bakunin, vilken emellertid den 17 juni 1861 flydde från Irkutsk för att den 27 december inträffa i London, där han åter kunde hälsa sina gamla vänner Herzen och Ogareff.

Hans flykt bestämdes av en skicklig beslutsamhet i det riktigt valda ögonblicket. Han reste ostörd som en regeringen välkänd resande till den yttersta gränsen av det ryska området och lyckadees att med ett skickligt utnyttjande av omständigheter komma fram till Japan och genast komma ombord på ett amerikanskt fartyg och var nu en fri man. Redan i Japan träffade han flyktingar från 1848—1849 och han träffade dem överallt på sin väg över San Fransisco, Panama och Newyork. I London mottogs han med öppna armar av utgivaren av »Kolokol».

1862 kallade honom den begynnande polska insurrektionen på nytt till aktion. Rysslands dåvarande revolutionära krafter voro minimala. Hur många liberaler än »Kolokol» skapade, och hur mycket Tchernischewski, Dobroljuboff och andra än entusiasmerade ungdomen, så voro dock aktionselement och till och med allvarliga konspirationselement mycket sällsynta. Några officerare, Potebuja och andra, offrade sig slutligen, kämpade på polackernas sida och förstod att finna döden. Ett enligt uppgift stort hemligt sällskap (Zemlja i Volja), som Bakunin ständigt lovordade, gav däremot inget egentligt livstecken ifrån sig. Så stod Bakunin åter ensam, liksom 1848, och skulle ha varit nöjd med att få kämpa i Polen, om han politiskt kunnat komma till något resultat med polackerna i London och Paris. Men »de historiska gränserna» eller agrarfrågan förhindrade ständigt en verklig överenskommelse.

Slutligen reste han den 21 februari till Hamburg, till Köpenhamn och därpå till ett längre uppehåll i Stockholm. Han stannade i Sverge våren och sommaren 1863 och återkom 1864. Här befann han sig nära Ryssland och försökte, att åtminstone genom en resning i Finland och en intervention från Sverges sida åstadkomma en diversion till förmån för Polen. Han mottogs utomordentigt hjärtligt i Sverge: stora möten, glänsande artiklar i »Aftonbladet» o. s. v. Det lyckades honom emellertid icke att giva denna »aktivism» en praktisk verkan, men genom sin offentliga agitation hade han givit första stöten åt tron på Rysslands oövervinnelighet.

Det officiella Ryssland segrade emellertid ännu för många år framåt och Bakunin uppgav sitt sista försök i praktisk nationalistisk riktning. Man kan säga, att han från och med nu vände sig till den verkliga revolutionen, den fullständigt statsförstörande och den socialismen förverkligande revolutionen.

Kultur och socialism.

Fragment av Axel Andersson.

* * *

“All historia, är historien om klassernas kamp“, säger Karl Marx, men fylligare kan det sägas: All mänsklig strävan under prehistorisk såväl som historisk tid, från “mänskoblivandets första dagar till innevarande dag, har varit en oavbruten, mångskiftande kamp för *frihet.*

Tusen och en former har frihetskampen tagit sig under människornas mångsekellånga strävan, millioner mål har satts för denna kamp, skiftande viljor ha lett den — dock har striden ständigt gällt och gäller än i dag detsamma: alla de många “målen“ voro blott medel till ett enda och större: *Frihet.*

För friheten kämpade vilden sin ojämna kamp mot jordens honom fysiskt övermäktiga djur och lärde sig för den kampens skull solidaritetens enklaste bud: sammanhållning med sina likar; för samma mål kämpade barbaren mot naturens mystiska och förskräckande makter och förkovrade sig i solidaritet; frihet var den segerkrans som åtråddes då folk och stammar slöto sig samman i förbund för gemensamma uppgifter lika väl som då de med de brutalaste medel kämpade mot varandra i förgörande strider.

Frihet har varit, är och måste förbliva målet för all utveckling och själv ett medel till fortsatt framåtskridande. Ty liksom blomman ständigt vänder sig mot solen, så strävar människan alltid mot friheten — — —

*

Från vildhet till kultur! — vilken oändlig väg fylld av kamp och möda, av faror och försåt! Och dock har människan vandrat den, kämpat sig fram steg för steg. Frihetslängtan, trängtan efter livets bevarande och viljan att leva det efter sin egenart, har varit ledstjärnan på denna människans sekellånga vandring genom vildhetens öknar och barbariets vildmarker. Nu har åtminstone en del av de mänskliga samhällenas innebyggare hunnit fram till det utvecklingsstadie som kallas *kultur*, det högsta odlingsstadiet, resultaten av alla gångna generationers kamp för frihet och välstånd. Nu skulle människans gamla dröm om frihet *från* materiella bekymmer och frihet *till* andlig förkovran bli verklighet; nu skulle utbetalas det arv av delaktighet i den mänskliga odlingen, som hittills undanhållits de massor, som utan annat vederlag än ett torvtigt materiellt existensunderhåll med sin kamp och möda möjliggjort kulturens uppkomst.

Men vad sker? — Nu när naturens oblida makter äro besegrade och tvingade i människans tjänst, nu då genom generationers samlade erfarenheter och seklers praktiska ansträngningar välstånd och frihet blivit en möjlighet för *varje* människa i “kultursamhällena“ — nu göres flertalet av dessa samhällens medlemmar till slavar, med en tillvaro lika fylld av ofrihet och i saknad av välstånd som någonsin under gångna odlingsskeden.

Kulturen har icke bringat flertalet människor det, den var avsedd till: frihet och välstånd efter graden av sin förmåga och utveckling — utan endast förändrat formen för ofrihet och nöd.

Alla mänsklighetens framsteg och odlingsskeden äro byggda av massornas svält och försakelser; de äro skapade genom *allas* samverkan, men också av de från massorna under deras jäktande id och mödofyllda kamp undanhållna existensmedlen. Kulturen, i högre grad än något annat utvecklingsskede, är betingad av mänskligt slaveri och är byggd av massornas svält och försakelser. *Om* någon grupp av människor skall räknas såsom den förnämsta skaparen av kulturens *möjligheter*, då måste alla tiders arbetare

— antikens slavar, medeltidens livegna och nutidens löneproducenter — nämnas.

De som tagit makten och ledning i våra dagars kultursamhällen hava blundat för eller icke förstått denna historiska sanning, därför betrakta de sig själva och sina likar såsom ej endast kulturens herrar, utan också som dess skapare, och anse sig i sin fulla rätt att undanhålla massorna deras andel av kulturens frukter. Den “kulturordning“ som tager sig uttryck i massornas berövande av och ett fåtals monopol på kulturens skatter och möjligheter är olycklig icke endast för flertalet av kultursamhällenas folk, utan också för kulturen själv och dess fortbestånd och vidare utveckling. Blundandet för eller bortseendet från massornas *rätt* till delaktighet i det av alla gångna generationer framskapade kulturarvet är och har under alla tider varit ett karaktäristikon för “kulturherrarna“ och har *alltid* inneburit en verklig kulturfara. När därtill kommer, såsom fallet är i våra dagars kultursamhällen, att de övre kulturlagren, som skulle vara exekutorer och utskiftare av massornas kulturarv, i sitt svikande av denna sin uppgift uteslutande ledes av ett förvärvs-, samlare- och maktbegär, som — just på grund av den tekniska och industriella kulturen — icke är vare sig nödvändigt eller gagneligt, måste följden därav bli ödesdiger. “Ty“, såsom Tagore säger, “lystnaden efter rikedom och makt kan aldrig bli mättad, och det själviska intresset kan, med allt sitt kompromissande, aldrig skapa någon slutgiltig tillfredsställelse. Det måste fortsätta att alstra avund och misstro ända till slutet — det slut, som endast kommer genom någon plötslig katastrof — — —“.

*

Kultur — ett ord som tanklöst uttalas och väl av de flesta anses som en bekvämlighetens epok, som ett odlingstillstånd med lyx och raffinerade njutningar, som en högt uppdriven och till maximum organiserad teknik, som en spetsfundig filosofi och som en bädd åt vekliga kroppar och slappa själar.

Kultur är något annat: kultur är resultanten av all mänsklig frihet och existenskamp mot natur och mellan människor, grupper och folk och bär inom sig möjligheterna till förverkligandet av tusende släktleds frihetsdrömmar och krav på full samhällelig jämlikhet på *alla* områden. Kultur är civilisationens överbyggnad och sista fas, skapad och möjliggjord genom att civilisationen icke blivit genomförd på alla områden och för alla människor. I varje hittills varande kulturtillstånd har legat något paradoxalt, något självmotsägande och självförintande och det synes som om det kulturnihilistiska elementet i vår kultur vore större än i någon förutvarande. Men detta kulturnihilistiska element, som är en produkt av *det sätt* varpå kulturen uppstått och utnyttjas, tycks ännu icke, trots årtusende gamla lärdomar, ha blivit uppmärksammad av våra dagars kulturherrar. Och dock ligger lärdomen så att man nära nog kan gripa den med händerna. — — — Många kulturer ha skapats, stigit mot höjden och vacklat av egen tyngd och höjd eller också steriliserats och blivit mumier, konserveringsalster, utan liv och utvecklingskraft.

Kulturvågen har sköljt fram över skilda delar av klotet, då en världsdel eller ett hörn därav stått i kulturell blomstring har den övriga världen legat begravd under vildhetens djungelsnår eller halvröjd legat i barbariets träda. Liksom hav och land växlat plats under jordens geologiska tidsåldrar, så har också kulturen skiftat plats i ständig böljerörelse under hela den historiskt kända och anade tidsåldern.

Men ett underligt skådespel är detta mödosamma resandet av kulturer — för att få dem att falla och störta samman.

Det synes som om allt kulturarbete vore ett sisyfusströvande; ingen kultur blir beståndande. Kulturerna skjuta upp som den mänskliga odlingens praktblommor, växa till, breda ut sin prakt och — äro borta. I flesta fall utan att sätta frukt eller frö, men ibland för att efterlämna ett skott som omplanteras i ny jord.

De stolta kulturverk som restes av indier och kineser, av assyrier, perser och babylonier, av egyptier, greker, fenicier och romare, av Amerikas inkas och deras rasfränder, av Centralafrikas negerstammar — var äro de väl, dessa kulturverk? Höljda av sand och grus, begravda i öknar och djupa djungelskogar! Den enda kultur av dessa som räddat sig från undergången är indiernas; den stelnade, petrificerades och balsamerades, stoppades ner i kastväsendets skyddande kista och än i dag är den kvar som en i stort sett livlös och multnande rest. Ligger kulturens räddning undan förintelsen i stagnationen och steriliseringen?

Men *varför* föllo alla dessa kulturer, som en gång stolt reste sig som äre- och segermonument över mänsklig frihetskamp och arbete?

Månne endast för att lämna plats för nya ansträngningar, månne för att bli en mosaikskärva i den kultur, vi nu kalla för vår och som delvis är sammanfogad av gångna kulturers erfarenhetsspillror? — — —

Kanske dessa kulturers fall blott är en verkan av den livets allmänna lag om födelse och undergång som dömer varje frambragt form att gå under för att ge plats åt en annan och om möjligt fullkomligare? Kulturhistorikerna svara:

“Orsaken var överkultivering“! “Överkultivering“ — ett ord som ingenting säger, därför att det är en fras. — — —

Men ett bättre svar gives. — I en av Buddhismens urkunder heter det: *“En världsålders mänsklighet måste gå under, när dess teknik nått en sådan utveckling att moralen ej längre förmår hålla jämna steg därmed — — —“.*

Det svaret är acceptabelt nog, men i annan form kan det också givas: *En världsålders mänsklighet och dess kultur måste gå under, om ej kulturen användes till det, den är en möjlighet och ett medel till: att bereda frihet och välstånd åt de massor, utav vars fäders och egna samlade ansträngningar och försakelser den utgör slutsumman.*

Med andra ord åter: Varje kultur *måste* falla, om ej folket som helhet blir delaktigt av kulturens frukter och möjligheter. Detta åter kan icke ske på annat sätt, än genom upphävandet av alla monopol på det kulturella arbetets avkastning och produkter och genom raserandet av *alla* kast-, klass- och gruppskrankor som skiljer människa från människa och massan från kulturens välsignelser.

Då moralen ej håller jämna steg med den tekniska utvecklingen går mänskligheten och dess kultur den skapat under, säger den indiska urkunden. Och detta är en historisk sanning! Början till ett folks och en kulturs undergång är moralens förvittring; där det historiskt kan konstateras: hos egyptier, greker och — framför allt! — hos romarna, visar det sig att denna sats håller streck. Dessa kulturfolk föllo på grund av sin sociala omoral.

Urartning och degeneration på toppen på grund av ett raffinerat och lättjefullt njutningsliv; depravering och förvildning vid kulturkäglans bas som följd av undernäring och slit — sådan var bilden av dessa till undergång dömda kulturfolk.

Räddningen hade legat i en utjämning av de sociala och kulturella klass- och kastskillnaderna; de härskande saknade social rättskänsla, saknade förmåga till en rätt värdering av sig själva och underklassen, och hos de undre sociala folklagren fattades vilja och organisation för att framtvinga utjämningen och att åt sig utverka rätt till del i kulturens frukter. Därför föll kulturen hos dessa folk och folken själva blevo uppslukade av den våg som bortförde spillrorna av deras odling.

Skall slutet på vår kultur bli detsamma som hos dessa folk? Mycket tyder därpå, mycket varslar om att också vår kultur, så stolt och stark den än synes, lutar mot sitt fall. Bedömd efter den indiska urkundens utsago bär vår tidsålders kultur och mänsklighet sjukdomen till döds i sin månghövdade kropp. Ty om någonsin tekniken tagit sjumilasteg och avgjort lämnat moralen bakom sig så är det just nu. Ingen som helst proportion finnes mellan teknikens och etikens utvecklingstempo.

Också ha människor, som helt äro besjälade av „“västerlandets anda“, kommit till samma resultat vid ett erfarenhetsbedömande som den österländska urkunden i sitt profetiska postulat förkunnar. Så skilda andar som en Carlyle, Tolstoy, Nietzche, Rolland och Ibsen ha kommit till samma resultat vid ett bedömande av vår kultur: den måste gå under, om icke en radikal omdaning ända från grunden möjliggör dess fortlevnad.

För många år tillbaka skrev en av franska akademiens medlemmar, Edouard Rod, i sin bok “Livets mening“: “Allt omkring oss utvisar att även vår civilisation — som varken är bättre än romarnas och grekernas, och såvitt vi kunna döma ej ens bättre än assyriernas eller egyptiernas — kommer att störta likt de föregående — — —“.

Det slut som här anas rycker närmare för varje dag, närmar sig med varje “kulturellt framsteg“ som blott avser att öka kulturherrarnas makt och rikedom och armodet för de kulturellt och socialt lottlösa. Kulturens Ragnarök har börjat, dess första timme är tillända — skall domen nu också gå ut över vårt kulturtillstånd och dess missbrukare? — skall också vår kultur sluta i ruiner och spillror, som kommande tiders kulturfolk skola beundra och studera på muséer sedan de grävt dem fram ur moder jords famntag?

Nej! Detta behövs icke, är icke nödvändigt, och kommer ej att ske *om* folket äger viljan till samhällenas nydaning, kulturens regeneration och till skapandet av en ny social-kulturell etik.

Vår tid har, i olikhet med de fallna kulturernas tidsåldrar, överkultiveringens och kulturnihilismens motgift: Viljan till förnyelse genom att låta kulturen fylla sitt ändamål och bli *medel* icke till ett fåtals makt och njutning utan till skapandet av möjligheter för allas likhet och frihet.

Ty kulturen är blott *medel;* aldrig får den, som så ofta göres, betraktas som ett mål, Ty mål det är slut, det är undergång, nedstigande, fall. — — Kulturens botemedel finnes, aldrig har det förut funnits i världen som realitet; blott som dröm och aning har det förut existerat.

Medlet heter en ny idé och en ny organisation för kulturens pånyttfödelse genom att göra den till folkets egendom. *Socialismen är kulturens räddning!*

Att rädda kulturen från undergång genom utkrävandet av gångna generationers möda och försakelser omsatta i kultur — det är *all* socialisms historiska uppgift.

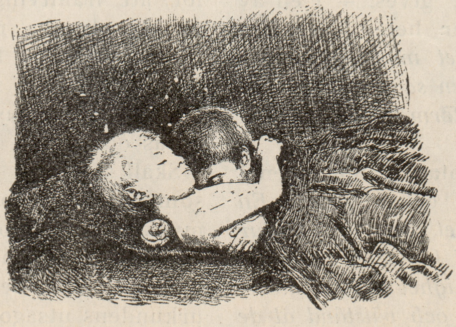

En vrå från eländets värld.

Moskwakongresserna.

Av Albert Jensen.

När Röda Fanor prässlägges är den politiska moskwakongressen avslutad medan den fackliga ännu pågår. De hästlass av teser, som brukar produceras av moskwakongresserna under de ryska bolsjevikernas regie ha ännu icke blivit publicerade, men telegrammen ha berättat, att den politiska kongressen beslutat, “att de 21 teser som uppställts av andra kongressen strängt skola genomföras i alla länder“. Det svenska kommunistiska partiet har ju gjort vissa reservationer vid sin anslutning. Det har således visat en viss självständighet. Men självständighet på ena sidan och diktatur och centralism på den andra sidan äro oförenliga storheter. Kongressen har också klart genom sitt beslut sagt ifrån, att någon självständighet icke kommer att tolereras för de nationella sektionerna. Deras plikt är lydnad och underkastelse och därmed punkt. Det är en underlig ödets ironi, att de svenska slavsocialisterna denna gång insatt herr Hinke Bergegren som representant i “stora exekutiven“, som synes haft det reella avgörandet, eftersom den stora kongressen av delegater ibland endast haft det “formella avgörandet“ enligt Z. Höglund. Herr Bergegren har under en lång rad av år förfäktat frihetsocialistiska idéer men synes på gamla dagar helt ha kastat sig i armarna på det han tidigare bekämpat — den mest frihetsfientliga art av socialdemokrati.

Den politiska kongressen torde i det stora hela icke bjuda på större överraskningar. Dess huvudsakliga arbete förefaller ha varit att konfirmera och stadfästa föregående kongress beslut.

Vad som däremot är av intresse är otvivelaktigt den fackliga kongressen, som i år sammanträtt för första gången. Man visste på förhand, att enigheten här icke skulle bli absolut, att en syndikalistisk opposition skulle göra sig gällande mot moskwaherrarnas krav på världshegemoni över fackorganisationerna. Att man från bolsjevikiskt håll icke i realiteten skulle giva avkall på detta var klart på förhand. Däremot kunde man vänta, att man sökte finna en form, som dolde förhållande av de fackliga organisationernas beroende under de politiska. Mycken omsorg synes man dock icke ha nedlagt härpå. Enligt telegram till Politiken förelades kongressen tvenne resolutioner, den ena från bolsjevikhåll, den andra från syndikalistiskt håll. Den förra hade följande lydelse:

> Då kampen mellan arbetarna och kapitalisterna i alla land på grund av världskriget och krisen har antagit en akut, oförsonlig och avgörande karaktär,
>
> och då under denna kamps utveckling arbetarklassen för varje dag allt klarare förstår nödvändigheten att avskaffa bourgeoisien inom administrationen av industrien samt därmed också från politisk makt,
>
> och då ovanstående resultat blott kan uppnås genom upprättandet av proletariatets diktatur och införandet av det socialistiska samhällssystemet, och då alla härskande kapitalistiska klasser i kampen för att bevara den borgerliga diktaturen redan varit i stånd att i hög grad konsolidera och koncentrera sina nationella och internationella organisationer på såväl det politiska som på det ekonomiska området, samt skapa en kraftig front av alla borgerliga krafter, både för offensiv och defensiv mot proletariatets frammarsch,
>
> så kräver den modärna klasskampens logik den starkaste konsolidering av de proletäriska styrkorna,

vilket återigen betyder, att det måste bli den intimaste kontakt mellan den revolutionära arbetarrörelsens olika organisationer, och då särskilt mellan den 3:dje Internationalen och den Röda Fackföreningsinternationalen såväl som mellan de kommunistiska organisationerna och fackföreningarna i de olika landen. Därför beslutar denna kongress:

1. Att taga alla steg för att förena alla fackliga organisationer i en enigt kämpande internationell organisation, sammansluten i den röda Fackföreningsinternationalen,

2. Att upprätta den intimaste möjliga förbindelse med den 3:dje Internationalen, såsom den revolutionära arbetarrörelsens förtrupp över hela världen på grundval av gemensam representation i de båda exekutivkommittéerna, genom gemensamma konferenser, etc.

3. Att ovannämnda förbindelser skall ha en organisk och verkställighetskaraktär samt uttryckas genom gemensamma förberedelser av revolutionära aktioner och gemensamt utförande av dessa båda efter nationell och internationell måttstock,

4. Att det är en bjudande nödvändighet för varje land att sträva efter att förena de revolutionära fackföreningarna och upprätta en intim förbindelse och daglig kontakt mellan de röda fackföreningarna och det kommunistiska partiet för att genomföra de båda kongressernas beslut.

Den andra, av de franska syndikalisterna framlagda resolutionen, egentligen endast avhandlande det ömsesidiga förhållandet mellan den politiska och den fackliga organisationen, hade helt kort följande lydelse;

Efter diskussion om det förhållande, som skulle etableras mellan den Fackliga Internationalen och den Kommunistiska Internationalen, beslutar kongressen, att den Fackliga Internationalen bör bevara sin fullständiga oavhängighet och kan icke erkänna den Kommunistiska Internationalen som moralisk ledare. Kongressen, som önskar uppnå den största möjliga sammanhållning för att nå proletariatets revolutionära segrar bör dock söka medel till säkrande av en verksam förbindelse med den Kommunistiska Internationalen, utan att den ene blir den andres underordnade.

Endast 35 röster tillföll den syndikalistiska självständighetsförklaringen, medan 282 ombud röstade för det bolsjevikiska partiförmynderskapet.

I lättförstått intresse skall man komma att från kommunistiskt håll påstå, att vad som med antagandet av denna resolution åstadkommits endast är ett intimt samarbete och ingenting annat. Man måste emellertid komma ihåg, att den politiska kongressen samtidigt beslutat de 21 tesernas stränga genomförande i alla länder. Och i dessa teser utsäges det direkt, att de fackliga organisationerna skola bringas in under beroende av de kommunistiska partien. Det heter exempelvis: kommunisterna *“måste underordna driftsråden och fackföreningarna under det kommunistiska partiets ledning“*. Och det heter vidare: “Proletariatets viktigaste kampmetod mot bourgeoisien, d. v. s. mot dess statsmakt, är framförallt massaktionerna. Dessa organiseras och ledas av de revolutionära massorganisationerna (fackföreningar, parti, driftsråd) *under generell ledning av ett fast sammanslutet och disciplinerat parti“*. Att bolsjevikerna söka komma i kommandoställning över fackföreningsrörelsen är uppenbart för alla som följt en liten smula med denna rörelses imperialistiska strävanden inom arbetarrörelsen.

För övrigt utsäges detta tillräckligt tydligt i den antagna resolutionen. Man behöver bara läsa punkt 4, där det direkt utsäges, att det blir de fackliga organisationernas plikt, att genomföra de politiska organisationernas beslut. De fackliga organisationerna skola göras till bolsjevismens tjänande andar.

Det närmaste resultatet måste bli det definitiva *bildandet av en syndikalistisk international.* Det organisatoriska samgåendet är en omöjlighet. Väl kan det temporärt samarbetas för vissa bestämt fixerade uppgifter åstadkommas, men ett organiskt sammanbindande av de båda rörelserna vore detsamma som att sälja syndikalismen till österländskt slaveri. De båda rörelserna ha olika ideal, olika metoder, olika mål. Bolsjevismen vill erövra den politiska makten för att härska och genom *härskandet* skapa frihet (!) och socialism. Syndikalismen, som vilar på en helt annan samhällssyn, vill genomföra den ekonomiska revolutionen genom sina ekonomiska organisationer och för övrigt *avskaffa allt politiskt härskande.* För syndikalismen måste de fackliga organisationerna bli det framtida samhällets grundval; för bolsjevikerna är de fackliga organisationerna högst ett verktyg till erövrandet av den politiska makten. Syndikalismen vill leva ett självständigt liv, vill vara självmyndig och erkänner inget politiskt regemente, heller icke bolsjevikernas. Därför vände sig den syndikalistiska berlinkonferensen emot "proletariatets diktatur", som i realiteten blir en partidiktatur. Denna diktatur godkännes i resolutionen, vilken således praktiskt taget är ett anatema över syndikalismen. Där partidiktaturen utövas, även när det gäller en revolution, där kan icke det fria samhälle skapas, som är syndikalismens ideella slutmål. Att godkänna denna resolution, skulle för syndikalisterna vara detsamma som att förråda sina ideal, att trampa hela sin livssyn i det bolsjevikiska partityranniets smuts.

När ett fylligare material från moskwakongressen föreligger få vi säkerligen anledning återkomma.

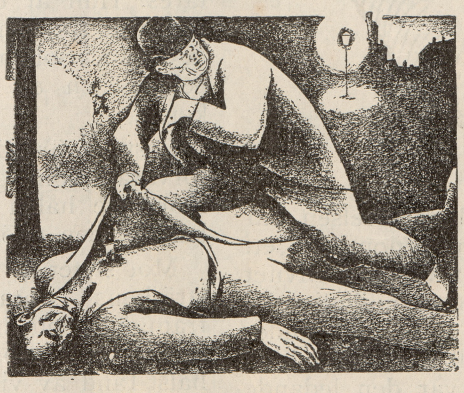

Mina vänner i arbetsköpareföreningen har visserligen mina sympatier, men att långsamt svälta ihjäl sina offer — — —! Då är min metod humanare.

Pestana — en spansk revolutionär.

* * *

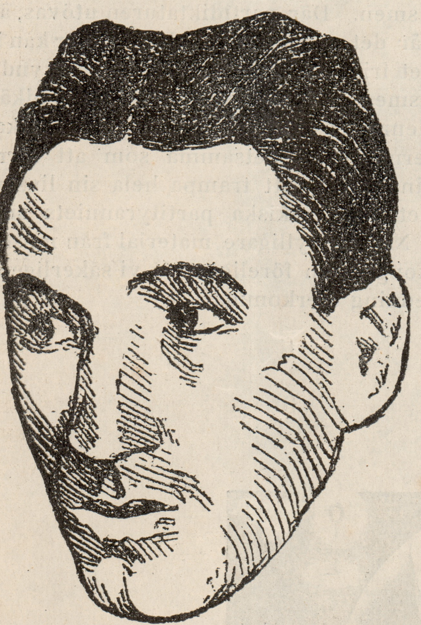

Den spanska arbetarrörelsen har under senaste åren genomlevt ett framgångsrikt liv, rikt på aktivitet och initiativ. Den syndikalistiska landsorganisationen sprang under denna period upp till nära en million i medlemstal och var den ledande och absolut dominerande faktorn i den spanska arbetarrörelsen. Den var detta i så hög grad, att det utanför denna organisation knappast var någon arbetarrörelse att nämna. Men den reaktionens världsbölja, som följde på fredsslutet, har för tillfället vunnit övertaget i Spanien. Den förenade militaristiska och klerikala reaktionen regerar med hjälp av en oerhörd vit terror. Det sitter, uppges det, icke mindre än 100,000 revolutionärer i de spanska fängelserna och interneringslägren.

En av de mest betydande förgrundsfigurerna inom den syndikalistiska och revolutionära arbetarrörelsen i Spanien är Pestana. Om honom skriver redaktören för det syndikalistiska organet »Solidaridad Obrera» i Madrid, Restitutio Magrovejo, följande:

Pestana är urmakare. Han har aldrig tappat ur sikte arbetets mål och har aldrig för egen del begärt mera än en lön som svarar mot andra arbetares. Han är en storartad talare och redaktör för syndikalisternas officiella organ, »Solidaridad Obrera» i Barcelona och en framstående teoretiker.

Pestana är för närvarande fånge, förvarad som gisslan i ett av de mörkaste hålen i Montjuich, bevakad av den odödlige Ferrers bödlar.

Mot slutet av 1919, under generalstrejkens stora seger, den största framgång som hittills uppnåtts av de fattiga och arbetarna i vilket som hälst land av vilken som hälst organisation, vacklade regeringen och var tvungen att underhandla med Pestana och bevilja alla de krav han formulerade i arbetarnas namn — framförallt 12,000 fångna kamraters försättande i frihet.

Därtill utsedd av sin organisation reste Pestana till Madrid och höll sitt stora frihetliga föredrag på Theatre Comédia, vari han öppet förklarade sig som anarkist och bland annat yttrade:

»Vi äro motståndare till alla diktaturklasser. Vi måste gå rätt fram till upprättandet av den fria kommunismen».

Efter den tiden har man mycket skrivit om och kommenterat hans resa som delegerad till kongressen i Moskwa. Pestana själv har emellertid icke varit i tillfälle att säga ett ord om det han sett i Ryssland.

Vid sitt återvändande från Moskwa passerade han Italien och satte sig i förbindelse med Malatesta för att delgiva honom sina intryck. Här blev han fängslad och förd ombord på ett fartyg. Han blev satt under den strängaste bevakning och förd till Barcelona som en »synnerligen farlig fånge».

Så snart han kom fram, blev han genast omringad av 500 gardister och förd till Modelo, där han satt arresterad 8 eller 15 dagar innan han transporterades till Montjuich, där man icke tillät honom säga ett enda ord till sin familj.

Men Pestana sade vår tyske kamrat Souchy i Moskwa, liksom han sade kamrat Rocker i Berlin, att det var omöjligt att bilda en revolutionär fackföreningsinternational som var beroende av den kommunistiska internationalen. Efter Pestanas mening borde man bilda en revolutionär fackföreningsinternational fullständigt utanför varje politiskt förmynderskap.

På den 3 Internationalens kongress förfäktade han syndikalismens frihetliga idéer...

Det är således fullt klart, att Pestana, liksom varje anarkist, är bestämt emot varje klassdiktatur, vilket namn den än må bära.

Jag känner väl Pestana, därför att jag är hans intime kamrat och vän. Jag vet, att när det gäller hans idéal frågar han icke efter någon fara och han skulle föredraga att hellre dö för det än att avstå från det. Pestana är en hängiven och ståndaktig frihetskämpe, älskvärd och martyr för sina idéer.

Kooperatismen — en samhällsteori.

Av Albert Jensen.

* * *

Sedan kooperationen för ett åttiotal år tillbaka föddes som rörelse i Paddgränden i staden Rockdale i England har den segerrikt gått sin erövrarstråt framåt i världen. Den är numera en världsrörelse av betydelse.

Ur denna världsrörelse har under de senare åren — och det är det nya — hållit på att växa fram en speciell samhällsteori, en hel samhällslära. Som vid all rörelse av praktisk betydelse har här praktiken föregått teorien. Det är på bas av en omfattande praktisk erfarenhet teorien byggts upp. Denna samhällslära eller samhällsteori tilldrar sig ett speciellt intresse, därför att den på visst sätt delar upp hela mänskligheten i nya grupper: konsumenterna och producenterna, och vill åt konsumenterna utlämna bestämmanderätten över hela produktionen och produktionsprocessen till skillnad från den rörelse, som huvudsakligen vilar på människorna som producenter, representerad i syndikalismen, i gillessocialismen och i de fackliga rörelsernas strävan efter industriell och ekonomisk demokrati. Detta är åtminstone förhållandet med den kooperatism som för svenska läsare presenterats av Kooperativa Förbundets sekreterare, herr Anders Örne, i ett nyss utkommit litet arbete betitlat »Kooperatismen».

Det väsentliga draget hos den kapitalistiska samhällshushållningen är att den icke har täckandet av det samhälleliga behovet till uppgift, men att det är kapitalisternas profitintresse, som är drivkraften. I motsättning härtill strävar den konsumentkooperativa företagarformen, som håller på att växa fram överallt, att grunda en samhällshushållning, eller i varje skapa de organisatoriska förutsättningarna för en ny samhällshushållning, som tar sikte på fyllandet av behoven.

Den kooperativa företagsformen är konsumtionsföreningen, bildad för att åt medlemmarna tillhandahålla de varor de behöva, med slutmål at »producera allt som medlemmarna behöva genom de nationella och internationella partihandelsföreningarna».

Konsumtionsföreningarna äro endast en förlängning av de enskilda hushållens verksamhet, säger herr Örne. Familjerna måste sluta sig samman och i gemenskap anställa de specialarbetare och inköpa de kapitalföremål som äro nödvändiga för att anskaffa och tillverka de eftersträvade varorna. Härigenom skulle den ekonomiska verksamheten återföras till sitt egentliga syfte, som är att direkt tjäna tillfredsställandet av mänskliga behov. Det kapitalistiska samhällets företagarevinst skulle därmed fullständigt upphävas. I samma grad som denna ekonomiska linje utbyggdes skulle också, menar författaren, »industriarbetarna bli sina egna arbetsgivare», varmed också den skarpa motsättningen skulle bortfalla mellan den lilla gruppen av ekonomiska makthavare och den stora massan, klasskampen mellan lönearbetare och företagare skulle försvinna eftersom kategorien företagare bortfaller för att ersättas av »konsumenternas totalitet». Det lika och gemensamma konsumentintresset skulle en gång i framtiden bli »den ensamt avgörande faktorn».

Sådan är i korta drag den kooperatistiska samhällslärans konstruktiva drag.

*

Herr Örne nöjer sig emellertid icke enbart med att utveckla denna, han har också känt sig manad att kritisera andra riktningar, som eftersträva ett socialistiskt samhälle efter andra utvecklingslinjer. Och under sin kritik kommer han att konstruera fram en viss intressemotsättning mellan konsumenter och producenter, mellan behovshavarna och de som skola fylla behoven. Denna hans kritik ledes ut till konsumenternas bestämmanderätt över producenterna, liksom till en del andra egendomliga konsekvenser, som äro karaktäristiska för herr Örnes samhällssyn, men som icke med absolut nödvändighet behöver vara inneboende i den kooperatistiska samhällssynen.

Den industriella eller ekonomiska demokratien finner ingen nåd för hr Örnes kooperatism. Den skulle medföra överflyttandet av företagens ledning på de arbetare, som äro anställda i de olika produktionsföretagen, en utveckling, »som icke skulle föra samhällets organisation ett enda steg framåt i lycklig riktning», påstår författaren. Det skulle endast leda till, att verksamhetens resultat tillföll arbetarna — »precis på samma sätt som den nu tillfaller aktieägarna». Detta resultat skulle lämna själva huvudproblemet i samhällets ekonomiska organisation åsido och följaktligen icke medföra något verkligt framsteg. De arbetare, som kommit att arbeta i mycket lukrativa företag skulle beredas en god ställning på de andras bekostnad, skulle således profitera på de övriga, bli privilegierade. Och — »ligger det någon som hälst rim och reson uti, att kvarnarbetarna, som torde utgöra en vida mindre grupp än t. o. m. kvarnaktiernas ägare, skola bestämma över en dylik industri?» Vilka förbättringar i de sociala förhållandena skulli inträda om sockerbrukens arbetare övertog sockerfabrikerna och drev dem för egen räkning i stället för till förmån för aktieägarna, frågar herr Örne och svarar »knappt någon».

Detta skulle alls icke leda till demokratiska förhållande, något som endast kan uppnås genom kooperatismen. »Makten över förvaltningen bör ligga hos dem, som skapat värdena och för vars räkning arbetet utföres, nämligen konsumenterna, d. v. s. samhället i dess helhet», förkunnar herr Örne. Och vilka skapa värdena? De som frambringa dem? Nej, de som konsumera dem, förklarar oss författaren: »det är ju icke de i sockerindustrien verksamma arbetarna, som frambringa dess vinst, utan landets alla sockerkonsumenter».

*

Det mest halsbrytande i herr Örnes kooperatism (vilket det dock skulle vara orättfärdigt att tillskriva alla kooperatister) är att »värdena» och »vinsterna» skapas av konsumenterna, icke i deras eventuella egenskap av producenter men i deras egenskap av konsumenter. Den logiska konsekvensen måste då bli, att just konsumenterna äro samhällets välgörare, medan producenterna först komma på andra planet, och att ju mera det konsumeras, desto mera värden skapas det. Det allmänna välståndet ökas följaktligen i takt med konsumtionen. Ju mera människorna förtära, tillintetgöra, ödelägga, konsumera, desto rikare bli människorna, desto mera blomstrar den allmänna välmågan. Problemet måste då bli att få konsumtionen till att överstiga produktionen, vilket bör kunna ske på tvänne sätt: antingen genom att forcera konsumtionen i raskt tempo utöver produktionen, eller genom att minska produktionen under den vanliga konsumtionen. Ett land som Ryssland, där den industriella produktionen råkat i ett sorgligt förfall, bör väl vara ett Eldorado för herr Örne. Och den typ av människor, som man företrädesvis borde gynna, bör väl vara den dagdrivande kapitalisten, som ingenting producerar, men däremot konsumerar i en oerhörd grad. Jag vet egentligen icke varför människorna då bråka så förtvivlat med att förbättra samhället, när den fullaste effekt kan nås genom att vi alla bli dagdrivande parasiter.

Jag vet icke om vi i denna »samhällssyn» har nyckeln till herr Örnes kooperatism, men det förefaller så. Utgående från att konsumenterna »skapat värdena», skapat välståndet, skapat de materiella förutsättningarna för samhällslyckan, är det ju rimligt att konsumenterna bör ha »makten över förvaltningen» och att följaktligen producenterna böra vara underordnade konsumenterna och att arbetarnas krav på självbestämmanderätt över sitt arbete, och över hela arbetsprocessen är något förmätet, som herr Örnes rikedomsskapande konsumenter icke kunna tillåta.

Det är måhända också förmätet att tvivla på riktigheten av herr Örnes samhällssyn. Likväl förefaller det, som hans resonnemang hade viss likhet med den bondes handlande, som spände plogen framför hästen.

Vi bli visserligen underrättade om, att varorna först får något värde genom att de efterfrågas för konsumtion. Konsumtionen göres till det grundläggande i herr Örnes kooperatistiska samhällsekonomi.

En vara har värde socialt sett i förhållande till dess nyttighet, dess förmåga att fylla ett allmänt behov. Varans nyttighet är således avgörande för dess samhälleliga värde. Detta samhälleliga värde är dock helt oberoende av det »värde», d. v .s. det pris, som varan kan uppnå genom »efterfrågan för konsumtion». Ett ton kol av viss kvalitet är alltid samma ton kol, som kan brukas till värme eller till drivandet av en maskin under så eller så lång tid. Detta är dess nyttighetsvärde. Men detta ton kol kan variera oerhört i pris beroende på hur stark efterfrågan är efter varan. (De amerikanska gruvbaronerna minskade för ett par år sedan avsiktligt kolbrytningen för att driva upp priset). Denna fluktuering i priset är något typiskt för det kapitalistiska systemet, som socialismen avser att övervinna. Så länge varan är ett kapitalistiskt spekulationsobjekt kommer alltid priset att variera efter tillgång och efterfrågan; oberoende av denna spekulation har varan sin nyttighet, sitt sociala värde.

Men en vara, som icke efterfrågas för konsumtion, har inget värde, vidhåller man. Gott, men genom att en vara efterfrågas för konsumtion skapas det dock inga värden. Skapandets process, det är arbetet. Arbetet kan brukas mer eller mindre förnuftigt, liksom allting annat här i världen. Att arbeta på att anlägga en tropisk vegetation på Alpernas snötäckta tinnar är ett vansinne, och ingen aldrig så stor »efterfrågan för konsumtion» av denna »vara» kan göra detta arbete förnuftigt. Och utan arbetet skapas inga värden även med den mest intensiva efterfrågan för konsumtion. En förhöjd efterfrågan på en befintlig vara kan höja priset på denna vara, men denna efterfrågan lägger inget plus till varan, sakpar ingenting nytt. Arbetet och naturen är källan till all rikedom, till alla värden. Konsumtionen kan förtära dem, förbruka dem, tillintetgöra dem med aldrig »skapa». Att således betrakta konsumtionen som värdeskapande, är således en falsk utgångspunkt, som måste föra till falska slutledningar. Att på denna teori bygga kravet om konsumentens suprematî över producenten är grundlöst.

Arbetet är grundvalen för allt civiliserat liv. Arbetet är det positivt skaapnde, konsumtionen är det negativt förtärande. Arbetet är ansträngning och kraftförbrukning, ett tärande på livstråden, ett givande, konsumtion är ett tagande, ett välbefinnande, ett livsuppbyggande i fysiskt avseende. Att givaren skulle vara underordnad tagaren är abnormt. Därför också abnormt att konsumenten skulle bestämma över producenten.

*

Herr Örnes kooperatism har ingen förståelse för producentens, arbetarens krav på frihet. Om man betraktar den socialistiska rörelsens strävan efter arbetarnas herravälde över arbetsprocessen och arbetsredskapen, så är icke denna strävan en förlängning av det kapitalistiska profitsystemet, inte blott och bart ett överflyttande av profiten, den arbetslösa inkomsten, från aktieägaren till en eller annan privilegierad arbetarekår, men tvärtom upphävandet av profitsystemet. Det är detta icke herr Örne har förstått, och det är därför han rekommenderar arbetarnas fortsatta ofrihet.

Bak strävan på ekonomisk demokrati ligger ett socialistiskt samhällsideal genomsyrat av frihetens anda. Det är icke meningen att exempelvis sockerbruksarbetarna skulle exploitera sockerindustrien för sockerbriksarbetarnas räkning, men att de skola ha bestämmanderätt över arbetsprocessen, över det tekniska brukandet av sockerfabrikerna i samhällets intresse för fyllandet av samhällets behov av socker. Det skall icke bli kvarnarbetarnas uppgift att skapa sig privilegier på andra arbetsgruppers bekostnad, men att i gemensamhet med alla andra producentgrupper tillfredsställa de samhälleliga behoven av de olika varorna. Det är just strävan att komma bort från profitproduktionen och komma fram till en samhällshushållning med behovsproduktion, som ligger bakom de fackliga organisationernas framträngande till en socialistisk aktionslinje.

Producenternas övertagande av produktionen för att i gemenskap bedriva denna produktion till fyllandet av samhällsbehoven är den enda vägen som kan giva producenterna frihet och oberoende, så långt detta är möjligt att åstadkomma. Det karaktäristiska för det nuvarande samhällssystemet är att producenterna äro avskiljda från produktionsmedlen. Däri bottnar producenternas, arbetarnas ofrihet och beroende. Friheten kan endast återvinnas genom att producenterna åter komma i besittning av produktionsmedlen, så som det varit förhållandet i förgångna tider. Arbetarnas ställande i beroende under konsumenternas sammanslutningar löser icke problemet. Det bibehåller beroendet och ofriheten för arbetarna. Arbetarnas moraliska krav på självständighet, på frihet från annat underordnande än det de själva acceptera vid utseende av tekniska ledare av produktionsprocessen kan icke tillfredsställas av kooperatismen, som den tolkas av Örne. Kooperatismen skulle i bästa fall skapa en byråkrati, om vilken vi kunna få en aning genom den byråkrati, som skapats i Ryssland. Arbetarna komma absolut att betacka sig för en sådan »lösning» av det sociala problemet.

De engelska byggnadsgillena äro ett praktiskt utslag av denna arbetarnas strävan efter frihet och efter upphävandet av profitsystemet. De producera för självkostnadspris, d. v. s. för en rimlig arbetslön, plus en ringa procent till administration och till betalning åt arbetarna under arbetslöshetsperioder. De äro sina egna herrar och sträva att skapa en produktionsorganism, som kan fylla samhällets behov av byggnader. Även denna verksamhet återför således den ekonomiska verksamheten till det förnuftiga syftet att direkt tjäna tillfredsställandet av de mänskliga behoven. Enligt herr Örnes kooperatism skulle dessa arbetare nu återföras till beroendet under andra, nu till beroendet under konsumenterna. De skola avsäga sig sin tillkämpade relativa frihet för att åter bli kommenderade av andra. Det är icke svårt att se vilken väg arbetarna i allmänhet kommer att välja: de engelska byggnadsgillenas eller kooperatismens.

*

Härtill kommer, att kooperatismen, som vill vara en hel samhällsteori ger upp på halva vägen. Den förklarar sig själv oduglig att genomföra ett kooperatistiskt samhällssystem fullt ut. Driften av de flesta stora kommunikationsanstalter liksom anstalter för utnyttjandet av naturikedomarna m. m. anses stå utanför konsumentorganisationernas förmåga. Och hur tänker kooperatismen här sakerna ordnade? Man hänvisar helt enkelt till staten, men tillägger försiktigtvis »en moderniserad statsdrift». Vad man menar härmed är synnerligen dunkelt. Antagligen blott ett talesätt. Man känner satsdriftens avigsidor, dess byråkrati, dess skrivardöme, dess dåliga organisation, dess godtycklighet, dess fiendskap mot friheten; man är medveten om att statsdriften alltmera utdömes och att arbetarmassorna allt mera vänder sig emot den och man söker maskera sitt eget fasthållande vid det halvvägs utdömda med ett innehållslöst ord. Blott är det uppenbart, att detta »moderniserad statsdrift» icke skall lämna plats för arbetarnas medbestämmanderätt över produktionsprocessen. Arbetarna måste nöja sig med att vara löneslavar, statsmaskineriets tillhörigheter, industriens livegna.

Så lärd är kooperatismen en utvecklingsfientlig och reaktionär samhällssyn som står främmande för det levande livet, om den tror sig kunna häjda de starka strömningarna inom den modärna arbetarrörelsen, som just tar sikte på erövringen av produktionsmedlen genom producenterna och dess utnyttjande för samhällets räkning. Kravet på allt större individuell frihet är en tendens i samhällsutvecklingen som pekar hän på ett herrelöst samhälle utan stat och utan förmynderskap. Endast den samhällsteori, som står i samklang med denna livets egen utvecklingstendens har utsikt att bli verklighet.

*

För övrigt kunna vi icke förstå annat än att den motsättning kooperatismen — i herr Örnes framställning — konstruerar mellan konsument och producent är synnerligen konstlad. En sådan motsättning kan näppeligen tänkas annorstädes än i ett samhälle, där det skulle finnas många konsumenter som icke voro producenter eller samhällsnyttiga arbetare. I det framtida socialistiska samhället är det uppenbart att man icke kommer att tolerera blott konsumerande parasiter. Men i ett samhälle, där alla på ett eller annat sätt äro nödgade att utföra ett samhällsnyttigt värv, där sålunda alla äro både konsumenter och producenter, där låter sig ett sådant motsatsförhållande mellan producent och konsument icke upprätthållas. Människorna där ha vissa intressen som producenter, liksom de å andra sidan kunna ha andra intressen som konsumenter. Men dessa böra varken leda till producenternas bestämmande över konsumenterna som konsumenter, eller till konsumenternas bestämmande över producenterna som producenter. Producenteerna, arbetarna böra tillerkännas rätt att ordna sitt arbete efter sina önskningar, när de blott frambringa varorna för behovstäckningen, liksom konsumenterna böra ha full frihet att bestämma över sin egen konsumtion och kunna vidtaga alla nödiga åtgärder för tillfredsställandet av sina behov.

Nutidskulturen och mänsklighetens framtid.

Av Ivar Lundberg.

* * *

Mer än någonsin förr synes det i dessa yttersta dagar behövas en grundlig och genomgripande omändring på alla nutida kulturformers områden, för att säkerställa ett fortsatt mänskligt liv, som efter allt att döma befinner sig på fördärvets och undergångens sluttande brant. Den gamla maningen om en återgång till naturen har länge betraktats som ett slagord utsatt för hånet från våra nutida kulturfilistrars och kulturoptimisters vassa tungor, ty dessa vedevärdiga vrålapor av båda könen ha det så innerligen gott i sin lugna överklassvrå, där de sitta och skrika sig hesa över vår kulturs förträffligheter, där tusen och åter tusen människor varje dag dömes till nöd och undergång.

Som människor de där älska livet och inte skatta åt någon gammal Hegeliansk självmordsteori eller Pyarhonistisk avhållsamhetslära står det fullt klart, att mänskligheten står inför den största och väldigaste fara den hittills varit utsatt för, nämligen vår konstlade, på industrialismen och kapitalismen, uppbyggda kultur.

Forna tiders kulturer byggdes mer på jordens, på markens naturliga grundvalar, men allt som i dag erhåller namn av kultur är en med konst upprest, av articifiella medel framskapad civilisation.

Civilisation är en sak, kultur en annan. Civilisation är en anhopning, en centralisering av ting och produkter på vissa platser med mekanikens och teknikens hjälp; kultur är människans förfining och förädling oberoende av yttre maktmedel och materiella fördelar där just detta är det sekundära och människan det primära. För den moderna civilisationen är människan en andra eller tredjehands hjälpfaktor, av intet värde så fort den konstlade s. k. kulturskapelsen av sten ellar järn, instution eller byrå är färdig. Visserligen talas det om släktets, om fosterlandets väl, om mänskilghetens fromma, men allt detta är lögner, idel lögner, sanningen är: att hela vår kultur är till, skapad för profiten, för kapitalisträntans skull och alls inte för människans skull som endast är en kugg i maskineriet, ett medel att än så länge hålla det stora svindleriet vid liv. Men det skall komma en tid, vilken icke är långt avlägsen. då de stora penningmagnaterna med teknikens och mekanikens alla hjälpmedel skola ersätta de levande musklernas arbete med andra muskler av järn och stål, och de stora finnansmännen skola då sitta på sina kontor och medelst ett system av knappar och hävstänger driva sina verkstäder och maskinerier med ett minimum av mänsklig kraft.

Under tiden skall denna gigantiska människoslukandet industrialism kräva sina offer i tusen och hundratusental. Krigen och revolutionerna skola avlösa varandra hastligare och hastigare allteftersom maskinerna bli finare och mer raffinerat utbyggda. Till slut skola de kapitalistiska trustbildningarna omfatta hela jordklotets alla produktionsgrenar. Staterna skola utplånas, allt skall internationaliseras. Storbankerna i Newyork och London skall bliva de verkliga kungarna över mänskligheten, guldet deras gud, och det tusenåriga tredje riket skall komma — inte andens men materiens.

Detta är de stora finansmännens syn på den kommande utvecklingen, kulturoptimisternas drömmar som i verkligheten hålla på att förverkligas. Men just här ligger faran lurande, ligger gränsen där alla föregående kulturer måst stanna, eller falla ned i slöhetstillstånd varifrån de kanske aldrig resa sig. Alla kulturer, om konstlade eller ej, äro underkastade organismens öde: växande, mognad, upplösning. Vår kultur hatas av undergången, den har övergått i civilisation, i mekanisering. Industrialismens och kapitalismens svarta tärsot hotar att förinta dem.

Skuldsystemet, kapitalräntan, profiten — se där de makter som oupphörligt gnaga på Mimers träd, på Ygdrasils rötter.

För varje generation som föds till världen ökas den genomsnittliga skuldsumma varje individ har att bära med så och så många procent. Guldet växer av sig själv, kapitalet måste förräntas, nya industrier framskapas oberoende av om hehov eller ej förefinnes. Vi se hur stora affärspalats uppväxa i de stora städerna, hur aktiebolagen växa med svindlande hastighet, hur d. s. k. nationalförmögenheten ökas men också hur statsskulden tillväxer med svindlande hastighet. Hur allt som lever och andas underkastar sig profitens herravälde, hur bland alla dessa profithajar en underbar förmåga förefinns att skapa konstlade värden vilka i realiteten inga värden är utan förstörande, förintande faktorer av verkliga värden och verkligt liv. Vi se hur kapitalisterna bygga upp sina gigantiska institutioner, hur allt — krig statsvälvningar strejker revolutioner — tjäna deras syften och dirigeras av dem.

Å andra sidan se vi hur arbetarklassen mer och mer slöar till, stelnar och föråldras av brist på initiativ, på skapande kraft; av brist på tro på sig själva emedan den enhetliga kraften är splittrad genom politiska intrigmakares förrädiska gyckelspel. Dessa politiker äro alla samt och synnerligen, på ett eller annat sätt, köpta av kapitalisterna. Deras roll består i att ideligen söndra arbetarklassen, att skapa fiendskap mellan arbetarklassen. Som ett bevis på detta kan anföras det faktum att alla stora strejker, i vilket land som helst, rinna ut i sanden emedan enhetsfronten förstörts av den kapitalistiska splittringens ande.

Under tiden, när arbetarklassen kämpar sinsemellan, bygger kapitalet på sin fasta borg. Deras hemliga organisationer och vita garden tillväxer, antistrejklagar provoceras fram i parlamenten, det bestående befästas ytterligare och reaktionens ande griper människorna.

Det har av Axel Andersson i "Röda Fanor" för en tid sedan framhållits hur den nuvarande konkurensen kapitalet emellan i en nära framtid kommer att efterträdas av de gemensamt arbetande, hela världens ekonomiska liv omspännande, väldiga kapitalistiska oligarkierna: hur "järnhälens" regemente, så som Jack London skildrat det, bryter in över mänskligheten.

I verkligheten har detta järnhälsregemente redan kommit*) världskriget var kanske helt enkelt framprovocerat av den internationella kapitalistiska oligarkien, och säkert är att ligan Nationernas Förbund just är den politiska motsvarigheteten, den yttre värkställande makten åt den inre hemliga oligarkiska plutokratien. Syftet med detta av plutokratien skapade förbund är att så småningom göra de respektiva landens värnpliktsarméer överflödiga, emedan dessa, sammansatta till stor del av underklassen, äro en fara. En allmän värnpliktsarmė är inte kontrollerbar, man kan inte lita på den, men Nationernas Förbunds armé, sammansatt av vita garden, sammansvetsad av det gemensamma intresset att vara kapitalets tjänare, närande hat till all underklass, till allt självständigt tänkande och uppbyggande kulturarbete, är just den säkra och pålitliga politiska maktfaktor som överallt skall verkställa penningmagnaternas befallningar.

Att Amerika för närvarande uppträder som motståndare mot idén om ett nationernas förbund, beror på de amerikanska kapitalisternas drömmar om att själva, utan sina energiska bröders hjälp, övertaga den oligarkiska världshegemonien.

Av ovanstående vaga linjer synes att nutidskulturen representera en kroppens idé, representeras den extrema filosofiska materialismen, och att idén om den väldiga tillvarelsekampen sådan Huxley formelerade den blivit bourgeoisiens enda världsåksådning, och att från det hållet ingen tanke längre ägnas åt en andlig etisk eller moralisk kultur byggd på den ömsesidiga hjälpens världslag, på solidariteten mellan människorna. Det är just denna saknad av äkta solidaritet, av en gemensam skapande idé som också i en nära framtid ofelbart skall förinta vår västerländska kultur emedan de naturliga grundvalar varpå en kultur skall byggas en efter en dragits undan och ersatts med konstlade stöd. Alla naturens rikedomar, alla källor till mänsklighetens välstånd ligger i händerna på oligarkien. Broderskapsidén, rättfärdighetsidén förhånas på högre ort och har bland oss arbetare förvandlats till slagord varmed vi skymfa varandra, då ingen bland oss längre erkänna dessa principer som några rättesnören för mänskliga handlingar.

---

*)Sedan detta skrevs har jag i kamrat Eugéne Albans mästerliga skrift: «världskrigets och revolutionernas hemligheter» erhållit fullständig bekräftelse på min aning.

Organisation tala vi visserligen om, men att förena de organisationer vi ha kan inte falla oss in. Att ena oss till en enda klasskampsorganisation och på så sätt söka bevara vår kultur för ytterligare förfall kommer aldrig ifråga. En söndringens ande har gripit människorna. Statens ande har innästlat sig hos dem, och staten är den sista kulturformen. Det är vår fysiologiska människa som håller på att urarta. Mänskligheten är mogen för skörden. Staten och privatkapitalismen är skördemännen. Statens idé är döden. Låt oss dö och lämna vår plats åt hottentotter och buschmän.

Teckning av A. G. Wuyts.

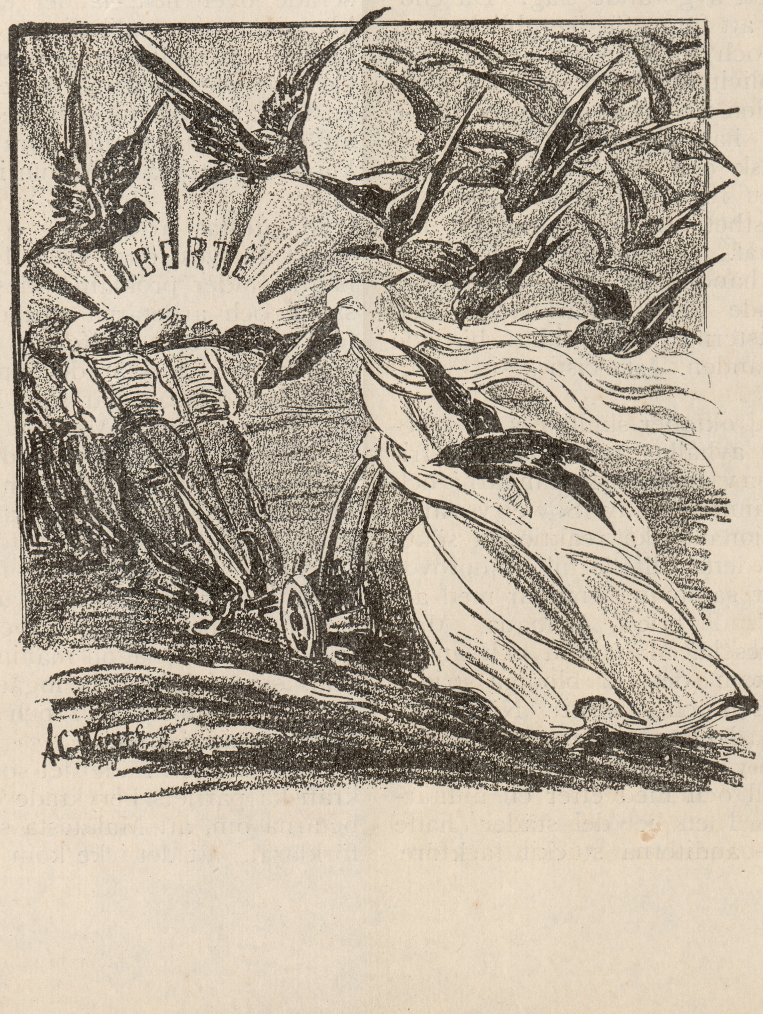

Reaktionen i Italien.

Av Rudolf Rocker.

***

IV.

Malatesta hade rätt. Det var ett förlorat slag, förlorat genom ett smygande förräderi från dem, som aldrig haft till avsikt att fullfölja en väg, som verkligen kunde föra till befrielse. Därför talade man nu om de förestående kommunala valen och blev aldrig trött på att förklara arbetarna, att en framgång för socialdemokraterna skulle främja den stora revolutionen, som alla väntade på.

Under tiden rustade bourgeoisien sig för ett avgörande slag. Då Giolitti såg, att faran för ögonblicket var avvärjd och att slutet på denna stora rörelse blivit, att det skapats en splittring i den italienska arbetarvärlden, kastade han plötsligen försonlighetens mask och reste borst, visserligen ännu försiktigt, men dock med kylig fasthet strävande mot ett bestämt mål. I alla delar av landet ägde förhandlingar rum, som nästan uteslutande gällde anarkisterna och syndikalisterna. Samtidigt började mördarbanden, »fascisti», sin verksamhet.

Den 14 oktober skulle det över hela landet avhållas massmöten för frigivandet av de politiska fångarna och för erkännandet av Sovjetryssland. Den nationalistiska reaktionen sökte använda detta tillfälle till framprovocering av sammanstötningar med arbetarna. I Triest, Bologna, Mailand, Brescia, Massarafa och andra städer kom det till blodiga strider med polisen och »fascisti». Nästa dag tjöt hela det reaktionära presskopplet efter våldsåtgärder mot arbetarna, ja till och med efter en militärdiktatur. I en hel del städer hade »fascisti»-banditerna stuckit fackföreningarnas byggnader och de socialistiska tryckerien i brand, Nu ingrep Giolitti. Polisen arresterade Armanda Borghi, sekreteraren för »Unione Sindicala Italiana» och trnägde med beväpnat våld in i det anarkistiska dagbladet »Umanita Novas» lokaler. Redaktionspersonalen arresterades och för att tvinga tidningen att gå in spärrade man posten för den och beslagtog räkenskapsböckerna. Men tidningen kom åter ut trots alla förföljelser. Slutligen arresterade man även Malatesta och organiserade över hela landet en formlig klappjagt på syndikalister och anarkister. Samtidigt organiserade »fascisti» öppen terror mot arbetarna och en tid fanns det till och med fara för att dessa band skulle göra en statskupp och utropa D'Annunzio till diktator.

Malatestas arrestering gjorde ett starkt intryck över hela Italien. I några städer proklamerades generalstrejk och arbetarna rustade sig till förnyad kamp. Sjöfolket och järnvägsmännen förklarade öppet, att de voro beredda att när som helst taga del i en aktion. Men det socialdemokratiska partiet bromsade med all kraft och förklarade, att man ingenting kunde göra för de kommunala valens skuld, vilka stodo för dörren. »Avanti» avtryckte med feta typer följande varning till arbetarna:

»Vi uppmana livligt arbetarna, att icke lyssna till någon maning om aktion, som icke blivit ingående prövad av particentralen och behöriga fackorganisationer».

Samtidigt erinrade det socialdemokratiska partiets beryktade organ arbetarna om, att Malatesta själv hade förklarat, »att det icke kom an på enskilda individer, när det gällde det allmännas intresse».

För detta eländiga sällskap kom emellertid Malatestas arrestering lika lägligt som för regeringen själv.

Under tiden ägde de kommunala valen rum och ändade med en stor »seger» för socialdemokraterna. Mer än 2,500 kommuner och 25 provinser valde »rött». Men resultatet av denna seger var ett helt annat än man hade väntat sig. Över hela landet började »fascisti» en våldsam terrorism, som direkt understöddes av regeringsorganen. Denna gång gick det icke blott ut över anarkisterna, men även över reformisterna och socialdemokraterna. Överallt ägde attentat rum mot bekanta arbetarledare, socialistiska borgmästare, deputerade, o. s. v. I många kommuner vågade de socialistiska kommunalfullmäktige icke ens avhålla sina möten, emedan man hotade att spränga rådhusen i luften. I Verona stormade reaktionära band rådhuset, likaledes i Como och Bra. I Bari och Milano sköto karabiniererna på demonstrerande arbetare. I Bologna, där »fascisti» förklarat, att de icke ville finna sig i att den röda fanan hissades på rådhuset, sköto de på en fredlig församling, dödade åtta och sårade över sextio arbetare. I Bologna och Modena stack man även arbetarbörsen i brand. I Triest förstördes tidningen »Proletarios» redaktionslokaler. I Milano och Rom förstördes »Avantis» byggnader. I Triest stacks arbetarbörsen i brand.

Denna blodiga terror från de reaktionära mordbanditernas sida, som utövas i tyst samförstånd med regeringen, kallade arbetarna till våld-

ÖMHET.

Efter målning av Mlle Gertrude Bricard.

samt motstånd. I Turin o. andra städer förklarade arbetarorganisationerna officiellt, att de kom att utöva represalier på bourgeoisien för varje fallen kamrat. Två dagar efter förstörandet av arbetarbörsen i Triest hissade arbetarna den svarta fanan på varvet San Marco och stack eld på det. Resultat: Skada för 15 millioner, döda och sårade på båda sidor. I Carignola, där »fascisti» angrep arbetarbörsen, dödade lantarbetarna tvänne stora godsägare och förstörde deras egendomar. I Florenz kom det till en formlig gatukamp. Arbetarna barrikaderade sig i sina lokaler, som man angrep med kanoner och maskingevär. Resultat: 25 döda, 300 sårade, 700 arresteringar. I Lienor stormades arbetarbörsen och brukades artilleri mot folket. I Rovigo kom det till blodiga strider mellan »fascisti» och arbetarna.

Uppräknandet av dylika fall kunde fortsättas spaltvis. Men vad nyttar det? De reaktionära förbrytarbanden ha med sin terrorism åstadkommit ett tillstånd av blodshämnd, ty förtvivlan driver arbetarna till blodigt motstånd. En del av den borgerliga pressen hade redan insett faran i detta tillstånd och krävde åtgärder från regeringen mot »fascisti». Resultatet blev endast att terrorförbrytelserna till och med utsträcktes till dessa tidningar. Så stack man exempelvis »Corriere di Calabras» byggnad i brand och förstörde tidningen »Stampas» tryckeri i Turin medelst handgranater. Bourgeisien börjar redan darra för sitt eget verk. Den har understött »fascisti» financiellt, men denna har nu vuxit bourgeoisien över huvudet. Giolitti söker nu övervinna denna fara, men bakom »fascisti» står hela den militära reaktionen i Italien, som endast kan övervinnas av arbetarna.

För den italienska staten är den nuvarande ställningen ohållbar i längden. »Fascistis» uppträdande måste till sist rubba »de goda borgarnas» förtroende för staten, som icke är i stånd att behärska situationen. Och på andra sidan förstå till och med de moderata elementena inom arbetarrörelsen, att endast arbetarnas självhjälp kan övervinna de reaktionära förbrytarnas vita skräck.

Det socialistiska partiets splittring på sista kongressen i Livorno i fyra olika fraktioner, som nu bekämpa varandra med samma förbittring som de olika socialistiska partien i Tyskland och andra länder bidrager också på sitt sätt till att skaffa klarhet bland arbetarna. Inom vida kretsar till och med bland de moderata hos arbetarna gör sig allt mer den tanken gällande, att det socialistiska partiet är en kvarleva från borgardömet, som icke är lämplig för förverkligandet av socialistiska ideal och verkar som en frätande kräftskada inom arbetarrörelsen. Man börjar inom dessa kretsar att förstå, att endast en rörelse av ekonomiska kamporganisationer, genomträngda av en verkligt socialistisk anda, kan bli banbrytare och vägvisare till en socialistisk framtid.

Italien står inför stora händelser, som antagligen även kommer att utöva sin verkan på andra europeiska länder. Den listiga politiken från Giolitti och hans medhjälpare bland de socialdemokratiska politikerna kunde röna framgång för en tid; men varken Giolitti eller hans hjälpare äro i stånd att lösa de svåra ekonomiska problem, som kriget skapat och som måste lösas till varje pris. Ur denna källa kommer arbetarrörelsen ständigt att ösa ny kraft, och våra anarkistiska och syndikalistiska kamraters outtröttliga kampmetod skola icke försumma att leda dessa krafter som — endast de — kan leda till socialismen.

Arbetarrörelsen i Frankrike just nu.

Av Augustin Souchy.

***

IV.

C. G. T:s medlemsantal, som efter kriget var 2 millioner blev emellertid betydligt förminskat genom fjorårets strājk den 1 maj, som hade till mål järnvägarnas nationalisering. Strejken misslyckades och massor av arbetare började lämna organisationen, lika hastigt som de anslutit sig. Orsaken till denna desertering söker emellertid majoriteten och minoriteten i olika omständigheter.

Då de stora massorna efter krigets slut anslöt sig till organisationen önskade de omedelbara fördelar. De fordrade 8-timmarsdagen och järnvägsmännen fordrade även järnvägarnas nationalisering. C. G. T:s ledning tog initiativ till bildandet av ett ekonomiskt arbetarråd. Man menade, att då arbetarna redan under kriget erhållit större inflytande i det ekonomiska livet, skulle detta utvidgas till arbetarnas medbestämmanderätt på produktionsprocessen, alltså industriell demokrati. En av uppgifterna för rådet skulle även vara att arbete för järnvägarnas nationalisering. Detta krav underströks genom en generalstrājk bland järnvägsmännen, som emellertid icke ledde till det önskade resultatet. Minoriteten skyllde detta nederlag på majoriteten och ledningen av C. G. T. och igångsatte en våldsam kampagn mot densamma. Arbetarna började lämna organisationerna i stora skaror. Detta förhållande tillskrev minoriteten nederlaget, medan majoriteten sköt skulden på minoritetens agitation.

Jag har talat både med Merrheim — en av C. G. T:s mest framstående personligheter, tillhörande majoriteten — och med Monatte — minoritetens mest framskjutne — om denna sak. Merrheim sade mig, att det är minoritetens undermineringsarbete, som gör organisationen mindre och mindre, och Monatte förklarade, att det var ledningens moderata taktik, som gjorde arbetarna missnöjda och drev dem bort.

Jag tror, att varken Merrheim eller Monatte träffar kärnan i saken. Ledarnas förräderi behövde icke leda till medlemmarnas desertering; det borde däremot leda till ledarnas avlägsnande. Eller också kunde ju den missnöjda minoriteten, som nu desertera, skapa en ny organisation, fri från förrädare. Saken ligger djupare. Den ligger i den franska folkkaraktären. I Tyskland skulle det icke hänt, att arbetarna lämnat organisationen för Legiens förräderi. De franska arbetarna, som först efter krigets slut blivit organiserade, ha icke tillräckligt utvecklad solidaritetskänsla, icke tillräckligt intresse för organisationen, det är orsaken.

När arbetarna lämna en organisation för att sammansluta sig i en annan, som de anse vara bättre, så är det ett tecken på intresse och livaktighet. Men när de lämna en organisation för att alls icke bry sig om att organisera sig på nytt, så är det ett tecken på slöhet och bristande intresse. Det är detta som inträffat i Frankrike.

I Paris och Seinedepartementet finns exempelvis 150,000 metallarbetare, men vid kongressen i Orleans i fjol voro endast 10,000 representerade. Enligt uppgift finns det i dag icke mer än 6—7,000 organiserade. Detta är typiskt för organisationsförhållandena för tillfället.

Oppositionen inom landsorganisationen fördelar sig på alla de olika förbunden. Starkast är den hos byggnadsarbetarna, vars sista kongress i maj antog en principresolution i oppositionens anda. Detsamma gjorde järnvägsmännens sista kongress, som avhölls ungefär samtidigt. Genomsnittligt torde emellertid en tredjedel vara för oppositionen och tvänne tredjedelar för den gamla ledningen.

V.

Om vi finna huvudorsaken till minskningen av medlemssiffrorna i den franska folkkaraktären, så finna vi huvudorsaken till arbetarnas splittring i den revolutionära tiden, som skiljt andarna från varandra. Det är ett förhållande, som man för övrigt även finner i andra länder.

Den fackliga opposition, som nu finns i Frankrike, började under kriget med att krigets absoluta motståndare sammanslöto sig till ett block. Sedan kom den ryska revolutionen och dess entusiastiska anhängare, som förväxlade revolutionen med det härskande kommunistiska partiet. Dessa element sällade sig till blocket, som ursprungligen endast bestod av revolutionära syndikalister och anarkister. Så kom den 21 juli 1920, då en beramad generalsträjk i sista ögonblicket återkallades av C. G. T., vilket drev nya skaror över till oppositionen. Järnvägssträjkens misslyckade utgång verkade på samma sätt.

När C. G. T:s kongress så avhölls i Orleans i fjol, hade oppositionen redan uppnått 658 av kongressens mandat, medan majoriteten hade 1485 Det förefaller emellertid som om oppositionen snart nått maximum. På en del platser har den majoritet.

Förhållandet mellan oppositionen och den gamla majoriteten tillspetsas emellertid alltmer. I båda lägren talar man öppet om en sprängning av C. G. T. Denna torde också kunna betraktas som oundviklig, och på visst sätt nödvändig.

Man får emellertid icke tro att oppositionen är enhetlig och homogen. »Le Terrassier» är ett organ för Seinedepartementets byggnadsarbetare, som företräder oppositionen, men en opposition av helt annat slag än den man finner i »La Vie Ouvriére», oppositionens huvudorgan. »Le Terrasier» är både mot reformer och mot bolsjevismen. Det är den så kallade federalistiska oppositionen.

Den federalistiska oppositionen hämtar sina ideologi från anarkisterna, som företrädesvis äro organiserade i »L'Unione Anarchiste» och har »Le Libertaire» till huvudorgan.

Med den ryska revolutionen kom bolsjevismens bölja över världen. Denna mäktiga resning, som man endast kunde betrakta på avstånd och gärna idealiserade, måste naturligtvis utöva ett stort inflytande på de franska arbetarna. Detta har haft till följd, att en del av oppositionen inom C. G. T. blivit bolsjevikiskt färgad. Nu har emellertid den »ryska febern» sjunkit några grader. Den reaktion, som utövats av det kommunistiska partiet i Ryssland har öppnat ögonen på en hel del syndikalister. Så blev exempelvis förhållandet med Armando Borghi, som vid sitt besök i Moskwa under fjolåret nästan helt ställde sig på bolsjevikernas sida, men som under inflytande av senare händelser, insett, att den bolsjevikiska taktiken icke leder till befrielse, men till ett nytt och ännu värre herravälde. Samma företeelse ser man nu i Frankrike. Den ryska rubeln har gjort en hel del köp, men det finns även ärliga element. Och de synas i allt högre grad stötas från bolsjevismens osmakliga metoder.

Den anarkistiska riktningen inom oppositionen utövar också stort inflytande. Det finns numera en massa syndikat, som med liv och själ hängt fast vid Moskwa men som nu ställer betingelser. De absoluta anhängarna av Moskwa äro beredda till underordning under det politiska (kommunistiska) partiet. Denna riktning företrädes av män som Monatte och Godoneche.

Den federalistiska riktningen har under den senaste tiden vunnit allt mera mark och har segrat över den bolsjevikiska, i det oppositionen beslutat sända representanter till kongressen i Moskwa med bundna mandat. Anslutning till Moskwa sker endast under förutsättning, att den nya fackföreningsinternationalfen blir absolut oavhängig av varje politiskt parti. Detta nederlag för bolsjevismen inom oppositionen har givit Monatte anledning att utträda ur densamma.

Skillnaden mellan den federalistiska och den bolsjevikiska riktningen inom oppositionen inskränkes naturligtvis icke endast till ställningen till Moskwa. Federalisterna äro naturligtvis mot fackföreningsrörelsens underordnande under partiet och likaledes mot proletariatets diktatur. Det finns emellertid även en del inom oppositionen som dels äro påverkade av bolsjevikerna, dels av federalisterna och som därför äro delvis för den ena, delvis för den andra ståndpunkten.

Medan bolsjevikerna inom oppositionen kämpar mot majoriteten och ledningen inom C. G. T., bekämpar federalisterna de bolsjevikiska härskartendenserna inom oppositionen. Man kan därför säga, att federalisterna i visst hänseende utgör en opposition inom oppositionen. Federalisterna äro de anarkistiska idealens vaktare och äro av den meningen, att det alls icke skulle bli bättre om det i stället för en Jouhaux kom en Monatte eller en Tommasi. Det gäller för federalisterna att övervinna både reformismen och herraväldets anda, representerad av bolsjevismen.

Varken den bolsjevikiska eller den federalistiska oppositionen har i teoretiskt avseende framskapat några nya tankar eller fruktbara idéer, heller icke nya organisationsformer, utan står fortfarande på C. G. T:s gamla teoretiska bas, vilken ju är revolutionär. Efter utvecklingens lagar skulle det egentligen vara oppositionen som frambringade nya idéer, men så är icke förhållandet här. Kraft till andligt nyskapande är långt större hos C. G. T.

När kriget slutade bildade C. G. T. som redan nämnt ett Arbetets ekonomiska råd, »Conseil Economique de Travail», som utarbetade riktlinjer för utvidgandet av arbetets makt över kapitalet. Första steget skulle vara att skaffa arbetarna större medbestämmanderätt över produktionsprocessen, varigenom man samtidigt skulle skaffa arbetarna kontroll över industrien för att så småningom inväxa i socialismen.

Detta råd är visserligen icke uteslutande revolutionärt. Det finns mycket reformism inom det. Men man har åtminstone försökt göra sig en föreställning och utstaka en plan om hur man skulle kunna nå fram till socialismen. Det har utarbetats planer för järnvägarnas, gruvornas och den elektriska energiens nationalisering, för produktionens och konsumtionens nationalisering. För min del kan jag icke acceptera allt, men man måste i rättvisans namn medgiva, att ett dylikt positivt arbete fattas hos oppositionen. Alla de krafter oppositionen disponerar över förbrukas till kritik av de gamla ledarna.

VI.

Som det av denna framställning framgår är det icke allt för lysande ställt med den franska fackföreningsrörelsen. Om de socialistiska partien kan man icke tala, ty de har aldrig varit starka i Frankrike.

Man kan dock icke exempelvis jämföra Tyskland och Frankrike. Man kan icke vänta att i det senare landet finna samma massor organiserade som i det förra. Frankrike har aldrig varit så organiserat som Tyskland. Dock har det i Frankrike försiggått flera revolutioner än i andra länder. De revolutioner som försiggått i Frankrike, har aldrig blivit utförda av stora, mäktiga organisationer, men mest av grupper och små organisationer, som haft ett sådant inflytande på befolkningen, att denna ryckts med i aktionen i det avgörande ögonblicket.

Organisationen har aldrig varit den franska nationens starka sida. Avgörande har varit inspirationen från enskilda individers handlingar och samverkandet av massorna, massans gripande av det man på franska kallar élan.

Man behöver därför alls icke se pessimistiskt på framtiden för Frankrikes vidkommande. Revolutionen är inget räkneexempel. Likväl är det nödvändigt, att arbetarna skapa sig en organisation med vilken de kunna förvärkliga sina ideal och grundlägga ett nytt, fritt samhälle.

Organisation är dock av större behov där individen icke själv vill eller kan handla självständigt. Så är det i Tyskland. I Frankrike är däremot den enskilde individen initiativrik och besitter mera kurage än tysken. Han kommer därför i revolutionstider av sig själv och utför tillsammans med andra individer handlingar av revolutionär karaktär, vilka handlingar tillsamman utgöra revolutionen, minst lika väl som tysken med sina organisationer.

Man behöver heller icke frukta, att en partidiktatur kommer att bli möjlig i Frankrike, som exempelvis i Ryssland. I Ryssland är den möjlig just genom folkets allmänna slöhet och brist på politisk spänstighet. Om man skulle förutsätta det fullkomligt omöjliga, att en partiriktning tillsammans med den bolsjevikiska delen av fackoppositionen skulle komma till makten, skulle den aldrig få ro för anarkisterna. Det har hänt att både »Humanité» och »La Vie Ouvriére» skrivit saker om anarkisterna, som varit osanna. När icke de begärda rättelserna kommit in i tidningarna, ha anarkisterna helt enkelt gått upp på tidningsredaktionerna och genompryglat redaktörerna. Rättelserna ha därefter snabbt införts.

Frankrike är anarkismens hemland. De anarkistiska, d. v. s. frihetliga idéerna och andan är så inrotad och utbredd hos befolkningen, att man aldrig behöver frukta att kommunisterna skulle kunna komma i den ställning, att de kunde förtrycka folket genom en diktatur.

Pressen om Souchys bok:

Den ryska arbetare- och bonderevolutionen.

Tidningen *"Arbetarvännen"* i London skriver: "Vi ha redan en hel litteratur över studieresor i Ryssland, men ju mera vi läsa dessa beskrivningar, ju mera förvirrade bli våra tankar, och vi kunna icke få någon klar uppfattning om förhållandena i sovjet-Ryssland. Detta framför allt därför, att ingen av de resande tagit objektiv ställning till saken... Vi få antingen höra förhärliganden eller smädelser. Den bok, som nu ligger framför oss, är verkligen det första objektiva arbetet om Ryssland av vilket man kan erhålla en klar blick på de ryska förhållandena, trots att författaren som syndikalist långt ifrån är neutral och öppet uttalar sin mening om tingen. Med den tyska militarismens sammanbrott har världen upphört att skänka stor uppmärksamhet åt de tyska böckerna. Men man kan säga vad man vill, tysken är grundlig, och på det andliga området har han icke lidit något nederlag. Denna mening befästes åter genom Souchys bok, när man jämför den med otaliga andra skrifter, som sedan några år behandla samma tema. Allt är här så klart och tydligt, så utförligt och ärligt... Vi anbefalla boken till alla, som vilja ha en noggrann känndom om våra dagars Ryssland och en samvetsgrann skildring om det, som där försiggår".

Boken, som prydes av ett vackert omslag i trefärgstryck, är 210 sidor stor och kostar endast 5 kr. häftad. Inb. 7 kr.

Vi motse omgående rekvisition. Kommissionärer erhålla 30 proc. rabatt om ordern av denna eller tillsammans med annan av förlagets litteratur uppgår till 20 kr. brutto. Tillskriv

BOKFÖRLAGET BRAND, Stockholm 4.

Röda Fanor

kan rekvireras från expeditionen
Ölandsgatan 48, Stockholm.

Postprenumeration:

Helt år 7,50. Tre kvartal 6,—.
Halvt år 4,25. Kvartal 2,25.

Kommissionärer antagas!

FÖRENINGSTRYCKERIET U. P. A.,
STOCKHOLM 1921.